Skolinspektionen

Beslut

2017-02-20

Dnr 43-2016:4679

Borås kommun

Boras.stad@boras.se

Beslut för förskoleklass och grundskola

efter tillsyn i Bodaskolan 7-9

i Borås kommun

Skolinspektionen
Box 2320 403 15 Göteborg

Tillsyn i Bodaskolan 7-9

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Borås kommun under hösten 2016. Bodaskolan 7-9 besöktes av Skolinspektionen mellan den 18 oktober 2016 och den 14 november 2016.

Måluppfyllelse och resultat

Kunskapsresultat årskurs 9

Skolverkets nationella statistik för läsåret 2015/16 visar att den genomsnittliga betygspoängen i nationellt ämnesprov i matematik var 10,1 jämfört med riket som var 10,7. Motsvarande siffror för nationellt ämnesprov i svenska var 10,1 för Bodaskolan och 13,5 för riket. I engelska hade Bodaskolan en genomsnittlig betygspoäng på 13,0 och riket 15,1. Även i nationella ämnesprov i fysik och religion låg Bodaskolan under det genomsnittliga betygsvärdet jämfört med riket.

Statistiken visar också att av de elever som gick ut årskurs 9 våren 2016 hade 57 procent uppnått kunskapskraven i alla ämnen (63 procent om nyanlända elever räknas bort). Motsvarande siffra för riket var 77 procent. Andelen elever som var behöriga till yrkesprogram var 76 procent (riket 86 procent). Skillnaden mellan skolans genomsnittliga meritvärde och det i riket var större för pojkarna än för flickorna.

Resultatet av arbetet med trygghet och studiero

I den enkät som Skolinspektionen skickat till vårdnadshavare, elever och personal inför tillsynen, som rör skolans arbete med trygghet och studiero, finns inte resultatet för de två skolenheterna, Bodaskolan 7-9 och Bodaskolan f-6, särredovisade vad gäller personal och vårdnadshavare. Resultaten från elevenkäten redovisas per enhet. Där framgår att eleverna vid Bodaskolan 7-9 anser att skolan är mindre trygg än eleverna på övriga enheter anser om sina enheter i Borås och på övriga enheter i enkätomgången.

I skolans egen redovisning, Bodaskolans plan mot kränkande behandling samt Analys av betyg, har skolan uppmärksammat att studieron måste förbättras. Samtliga resultat utom elevenkät för årskurs 9 gäller båda skolenheterna.

Översikt över konstaterade brister i verksamheten

Skolinspektionens ingripanden

Område	Typ av ingripande	Senaste datum för redovisning
1. Undervisning och lärande	Föreläggande	2017-09-29
2. Extra anpassningar och särskilt stöd	Föreläggande vid vite	2017-09-29
3. Bedömning och betygssättning	Föreläggande	2017-09-29
4. Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling	Föreläggande vid vite	2017-09-29
5. Förutsättningar för lärande och trygghet	Föreläggande vid vite	2017-09-29
6. Styrning och utveckling av verksamheten	Föreläggande vid vite	2017-09-29

Sammanfattande bedömning

Tillsynen av Bodaskolan 7-9 visar att det finns allvarliga brister i verksamheten som huvudmannen tillsammans med rektorn måste åtgärda så att bestämmelserna i skollagen och övriga författningar efterlevs.

Skolinspektionen har vid tillsynen sett ett flertal brister varav flera bedöms som allvarliga. Skolans situation med ledningsbyten, flytt till och från en evakueringsskola, många nyanlända elever samt den totala bristen av dokumentation som den nya ledningen konfronterats med har gjort det svårt att hantera bristerna i verksamheten. Följden av den rådande situationen har blivit att skolan saknar flera av de rutiner en skola måste ha för att ge alla elever en skolgång som präglas av trygghet och studiero och de förutsättningar eleverna i övrigt har rätt till för att kunna nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Eleverna vid Bodaskolan 7-9 har lika stor rätt som alla andra elever att få en trygg skolgång och en god studiemiljö och de elever som har behov av särskilt stöd ska få det i enlighet med skollagens bestämmelser.

Tillsynen visar bland annat att skolenhetens arbete med att bedriva ett förebyggande värdegrundsarbete har stora brister. Detta är allvarligt eftersom

detta arbete ger förutsättningar för en trygg skola med studiero. Här brister det på skolenheten. Både elever och personal vittnar om incidenter och oro som inte skapar en trygg miljö med studiero. På skolenheten finns klasser där det under stora delar av lektionerna är stökigt och där det inte råder studiero. Detta påverkar elevernas möjlighet att lära sig allt de skulle behöva lära sig i skolan. Tillsynen visar också att elevhälsan inte involveras i tillräcklig omfattning i personalens vardagliga arbete med bland annat studiero och att elevhälsan inte heller bedriver ett förebyggande och hälsofrämjande arbete.

Skolenheten har också brister i arbetet med att ge eleverna särskilt stöd. Arbetet har brister som bland annat medför att extra anpassningar erbjuds under för lång tid utan att elevernas behov av särskilt stöd utreds, att elever i behov av särskilt stöd inte får det stöd de har rätt till, att lärare inte anmäler elever i behov av särskilt stöd till rektorn eller elevhälsa, vilket innebär att de eleverna inte blir utredda med följd att elever riskerar att bli utan särskilt stöd. Det särskilda stöd som ges stämmer inte alltid med elevens behov av särskilt stöd och det särskilda stödet är begränsat till engelska, matematik och svenska. I många fall beror detta på oklara rutiner och brist på samverkan mellan lärare, mellan lärare och elevhälsa samt inom elevhälsan. Det har också framkommit att elevhälsan inte alltid görs delaktiga i utredningar av elevers behov av särskilt stöd, då samverkan med elevhälsan i regel inte sker. Elevhälsan ska ha en central funktion vid utredning av elevers behov av särskilt stöd. Att elevhälsan på skolenheten inte engageras i arbetet med elever i behov av särskilt stöd medför en påtaglig risk för att elevernas behov inte utreds allsidigt.

Tillsynen visar dessutom att lärarna inte tar tillräcklig hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar i undervisningen. Lärarna anpassar inte undervisningen till alla elever, varken till de som har svårare eller de som har lättare att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Vid tillsynen konstateras också att eleverna inte får ett tillräckligt stort inflytande över sin undervisning. Att eleverna får inflytande över undervisningens utformning och innehåll är viktigt för att säkerställa undervisningens kvalitet och möjligheten att anpassa lärandet efter elevernas behov och förutsättningar.

Flera av de brister i verksamheten som konstateras vid tillsynen har pågått under en längre tid. Enligt Skolinspektionen är en förklaring till att bristerna har funnits under en längre tid att skolenheten saknat en kontinuerlig och tydlig ledning. Bristen på dokumentation från skolledningen gör att inga rutiner är självklara. Lärare tolkar rutinerna utifrån sitt sätt att uppfatta frågan vilket gör att rutinerna antingen inte följs eller följs olika. Detta gör i sin tur att

eleverna i praktiken inte möter en skola utan många olika varianter och tolkningar av skolan.

Utöver detta visar Skolinspektionens tillsyn att även betygssättningen saknar rutiner vilket medför att lärare fyllt i betygskatalogen felaktigt. Tillsynen visar också att den information om elevens prestationer som elever och målsmän ska få inte alltid ges.

Av skäl som utvecklas nedan har Skolinspektionen förenat flera av föreläggandena i detta beslut med vite. Skolinspektionen kan konstatera att Borås kommun och rektorn vid skolenheten måste vidta kraftfulla åtgärder för att alla elever vid Bodaskolan 7-9 ska få en utbildning i enlighet med kraven i skollagen och läroplanen samt andra författningar.

Nedan följer en mer detaljerad redogörelse för de brister som Skolinspektionen kunnat konstatera vid tillsynen.

Skolinspektionens beslut

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Borås kommun att vid vite av 1 250 000 kr senast den 1 september 2017 vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Borås kommun inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Skolans lärmiljöer måste anpassas så att de elever som riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås får stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd. Skolan ska utveckla metoder för att stimulera och stödja tills åtgärderna får effekt genom att situationen för den enskilda eleven eller en grupp elever förbättras.

När skolans arbetssätt och arbetsformer inte är tillräckliga för att möta elevens behov ska en analys genomföras av hur skolan kan anpassa lärmiljöerna eller undervisningens innehåll och genomförande. Skolans svårigheter att möta elevens behov kan framkomma till exempel i undervisningen, genom resultat på nationella prov eller genom uppgift från eleven och dess vårdnadshavare. Lärare och elevhälsa ska oftast samråda för att kunna avgöra lämpliga insatser. Eleven och vårdnadshavaren ska vara delaktiga i detta. Det kan också handla om att skolan behöver förbättra sitt arbete med att hjälpa en elev med att planera och strukturera sina studier, färdighetsträning, specialpedagogiska insatser under en kortare tid, särskilda hjälpmedel eller utrustning och digital teknik med anpassade programvaror eller mer långvariga insatser såsom studiehandledning på modersmål eller regelbundna specialpedagogiska insatser såsom regelbunden kontakt med en speciallärare. Huvudregeln är att särskilt stöd ska ges i elevens ordinarie grupp om inte detta visats vara olämpligt utifrån elevens behov. Insatserna ska utvärderas och korrigeras om de inte haft avsedd effekt.

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Borås kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Ansvariga på skolan utreder elevens behov av särskilt stöd skyndsamt, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. (3 kap. 8 § skollagen)
- Visar utredningen att en elev är i behov av särskilt stöd ges eleven sådant stöd på det sätt och i den omfattning som behövs, för att eleven ska ha

möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. (3 kap. 8-12 §§ skollagen; Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)
- När det gäller särskilt stöd följs insatta åtgärder upp och utvärderas. (3 kap. 9 § skollagen)

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristen.

- Lärare och övrig skolpersonal ska anmäla till rektorn om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås trots att stöd har getts i form av extra anpassningar eller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga.
- Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds, när det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga.
- Rektor ska se till att utredningen genomförs i samråd med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt.
- Visar utredningen att en elev är i behov av särskilt stöd ska rektor se till att eleven ges sådant stöd på det sätt och i den omfattning som den enskilde eleven behöver, för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.
- Om en elev efter utredning bedöms vara i behov av särskilt stöd ska rektorn, eller den som rektorn överlämnat uppgiften till, fatta beslut om ett åtgärdsprogram för eleven.
- Om eleven bedömts vara i behov av särskilt stöd ska insatta åtgärder följas upp och utvärderas.

Motivering till bedömning av brist

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att elevers behov av särskilt stöd vid skolenheten inte utreds skyndsamt och i många fall inte utreds alls, och att så varit fallet under en längre tid. Skolinspektionen bedömer också att elever i behov av särskilt stöd inte alltid får det stöd de har rätt till, att visst stöd sätts in utan att stödbehovet har utretts och att det stöd som sätts in inte alltid dokumenteras i åtgärdsprogram samt att beslutade åtgärder inte följs upp och utvärderas.

Tillsynen visar att skolan sedan länge har grundläggande brister i sitt arbete med att uppmärksamma, anmäla och skyndsamt utreda signaler om att elever kan vara i behov av särskilt stöd. Av utredningen framgår att skolan länge saknat rutiner för sitt arbete med särskilt stöd och att arbetsgången kring särskilt stöd inte fungerar. Nya rutiner har visserligen nyligen införts, men såvitt framkommit följs inte rutinerna av all personal och upplevs av många som otydliga.

Vid tillsynen framkommer många exempel på elever, som av lärare och elevhälsa bedömts vara i behov av utredning för särskilt stöd, vars behov av särskilt stöd inte blivit utredda alls, eller som fått vänta länge på en utredning; i några fall har dessa elever, trots avsaknaden av en utredning, fått olika former av särskilt stöd, men i många fall har eleverna blivit utan. Att dessa elever inte utretts beror, enligt de intervjuade, bland annat på att lärare inte alltid anmäler elevers behov av utredning för särskilt stöd till rektorn eller elevhälsan, vilket innebär att elevernas behov av utredning inte alls blir uppmärksammade eller blir det först efter ett tag. Även den bristande kommunikationen mellan lärare och elevhälsa och elevhälsa och rektor bidrar till att många av dessa elever inte fångas upp på annat sätt (se mer nedan om detta). Istället för att anmäla elevernas behov av utredning, fortsätter många lärare att ge extra anpassningar under en lång tid trots att de uppmärksammat att dessa anpassningar inte är tillräckliga för att möta elevens behov. Att lärare inte alltid anmäler elevers behov av särskilt stöd beror, såvitt framkommit, bland annat på att skolans rutiner för arbetet med särskilt stöd i många fall inte följs eller upplevs som otydliga, och att det råder en osäkerhet hos vissa lärare kring när extra anpassningar ska övergå till särskilt stöd. Enligt flera av de intervjuade finns det också, sedan en tid tillbaka, en obenägenhet hos många lärare att anmäla elevers stödbehov eftersom de upplever att inget händer när de gör en sådan anmälan och att eleven ändå i många fall inte kan ges det stöd som utredningen visat att eleven behöver. Ett ytterligare skäl till att utredningar av elevers behov av särskilt stöd inte sker skyndsamt som framkommer är att elevhälsan inte hinner med de utredningar som den ges av rektor: det framkommer exempel på elever som behövt vänta i uppemot fyra månader innan en utredning påbörjats. Som berörts ovan framkommer också många exempel på elever som visserligen fått någon form av särskilt stöd, men vars behov inte utretts, eller utretts först långt efter att stödet satts in. När en elevs behov av särskilt stöd inte utreds riskerar eleven att bli utan det särskilda stöd som denne har rätt till enligt skollagen. Utan en utredning är det också svårt för lärare och rektorn att veta att de insatser som sätts in verkligen är adekvata och motsvarar elevens behov och därmed hjälper eleven på bästa sätt.

Skolinspektionens tillsyn visar också att elevhälsan enbart i undantagsfall görs delaktiga i utredningar av elevers behov av särskilt stöd då samverkan med elevhälsan i regel inte sker. Elevhälsan ska ha en central funktion vid utredning av elevers behov av särskilt stöd. Att elevhälsans professioner inte är inkopplade i processen kring arbetet med att utreda och erbjuda särskilt stöd är allvarligt. Då elevhälsan på skolenheten inte är engagerad i arbetet med elever i behov av särskilt stöd finns en påtaglig risk för att elevernas behov inte allsidigt utreds. Det medför också en risk för att eleverna inte får rätt omfattning av särskilt stöd för att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och för att utvecklas så långt som möjligt utifrån sin förmåga. Enligt de personer som intervjuats vid Skolinspektionens besök på skolenheten har det länge varit så att elevhälsan inte gjorts delaktiga i utredningarna av, och arbetet med, särskilt stöd.

Tillsynen visar även att det särskilda stöd som sätts in för eleverna är begränsat till ämnena engelska, svenska och matematik. Utöver denna begränsning till tre ämnen begränsas elevers möjlighet att få särskilt stöd ytterligare av att särskilt stöd – med något undantag – enbart erbjuds elever som undervisas i "Studion", som är en särskild undervisningsgrupp för skolenhetens elever i årskurs 9. Elever i årskurs 9 som har behov av särskilt stöd i andra ämnen, eller elever som går i årskurs 7 och 8, har således mycket begränsade möjligheter att få sin lagstadgade rätt till särskilt stöd uppfylld.

Av de elever som ges särskilt stöd i "Studion" är det flera som saknar åtgärdsprogram. Syftet med att ställa krav på upprättande av åtgärdsprogram är att det ska finnas ett dokument för planering och utvärdering av elevens utbildning så att förutsättningarna för elevens lärande blir de bästa. Åtgärdsprogrammet är ett nödvändigt pedagogiskt instrument för planering och samarbete mellan lärare, annan personal, elevhälsa och elevens vårdnadshavare samt för uppföljning och utvärdering av åtgärderna. Ett beslutat åtgärdsprogram är även möjligt för eleven och elevens vårdnadshavare att överklaga till Skolväsendets överklagandenämnd om de är missnöjda med det särskilda stöd eleven erbjuds. Om rektorn ger eleven särskilt stöd utan att fatta beslut om att upprätta åtgärdsprogram fråntas eleven och elevens vårdnadshavare sin lagstadgade rättighet att kunna överklaga det särskilda stöd som eleven erbjuds. Detsamma gäller i de fall där rektorn, efter utredning av särskilt stöd, fattar beslut om att inte upprätta åtgärdsprogram för en elev, då även ett sådant beslut kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Tillsynen visar också att det i de åtgärdsprogram som finns upprättade inte alltid framgår elevens behov av särskilt stöd. Det gör det svårt för lärare, elev

och elevens vårdnadshavare att bedöma vad de beslutade åtgärderna syftar till att möta för behov hos eleven. Det förekommer även att särskilt stöd sätts in för dessa elever som inte motsvarar de stödåtgärder som beslutats om i elevens åtgärdsprogram.

Allt detta sammantaget gör det svårt för lärarna och rektorn att bedöma om de insatta åtgärderna syftar till att möta de behov av särskilt stöd som eleverna har. Förutom att åtgärdsprogram i många fall saknas helt trots att eleven bedömts vara i behov av särskilt stöd, saknas även beslut om placering i särskild undervisningsgrupp och beslut om anpassad studiegång för de elever som går i skolans särskilda undervisningsgrupp "Studion" och där sådana anpassningar gjorts. I de fall särskilt stöd sätts in följs inte stödet upp och utvärderas inte.

Mot bakgrund av ovanstående kan Skolinspektionen konstatera att skolenhetens arbete med särskilt stöd inte uppfyller författningarnas krav.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Rektorn har också enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver.

Enligt förarbetena till skollagen (prop. 2013/14:160 s. 25) är det endast i undantagsfall som det bör kunna anses uppenbart obehövligt att i en utredning om särskilt stöd samråda med den del av elevhälsan som har specialpedagogisk kompetens. Vidare anges i förarbetena (prop. 2009/10:165 s. 276 och 278) att elevhälsan i dess individuellt inriktade arbete har ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. Elevhälsans mål är att skapa en så positiv lärandesituation som möjligt för

eleven. Syftet med en samlad elevhälsa är bland annat att den ska resultera i beslut om specialpedagogiska åtgärder för eleven.

Utredning

Representanterna för elevhälsan uppger att situationen för elevhälsan under senare år varit ansträngd. Den tidigare rektorn deltog inte på elevhälsoteammötena (EHT) under åren 2012-2015, och enligt elevhälsan finns det beslut som hänger kvar sedan den tiden. De ger exempel på flera elever som inte får det särskilda stöd de har rätt till. Eftersom rektorn inte var med på EHT och inte hade delegerat beslutanderätten kunde inte några beslut kring särskilt stöd fattas under denna period. Förutom problem med att det inte fattades några beslut, minskade också personalens motivation att informera om elever med svårigheter av olika slag på EHT eftersom det ändå aldrig beslutades något enligt elevhälsan. Det har också varit problem med att delar av elevhälsans professioner saknats och att enheten ofta bytt rektor och detta har lett till att en strukturerad arbetsgång för arbetet med elever i behov av särskilt stöd inte har inarbetats på skolenheten. Elevhälsan ger också exempel på att utredningar inför eventuellt mottagande i grundsärskolan försenats och tagit lång tid på grund av brist på tillgång till psykolog för skolenhetens elever. Elevhälsan har tagit upp dessa brister med huvudmannen och dåvarande rektorn.

Vid tiden för tillsynen har rektorn valt att samla elever i behov av särskilt stöd i en egen grupp som kallas för "Studion" där stödet riktar sig till elever i årskurs 9. Här får, enligt elevhälsan, eleverna generellt stöd i engelska, svenska och matematik. Denna organisation av det särskilda stödet har elevhälsan inte varit med och beslutat om och de har inte heller varit med och bestämt att det särskilda stödet skulle ändras från individanpassat till mer generellt. Detta är, enligt elevhälsan, ett rektorsbeslut. Enligt elevhälsan har detta nya sätt att organisera och erbjuda särskilt stöd inneburit att i princip allt särskilt stöd numera är riktat och prioriterat till "Studion"; andra beslut som tagits avseende särskilt stöd har prioriterats bort. Enligt elevhälsan, rektorn och lärarna innebär detta att det särskilda stöd som nu finns att erbjuda eleverna på skolenheten i princip är det som ges i "Studion" och det ges enbart till elever i årskurs 9. En följd av att skolenheten saknat rektor och att dåvarande rektor inte engagerade sig i EHT:s arbete är att det saknas uppföljning av de insatser som gjorts, vilket framkommer i intervju med både rektorn och nuvarande elevhälsan. Som exempel säger elevhälsan att det finns åtgärdsprogram som saknar både datum för när det upprättats och datum för uppföljning.

Elevhälsan ger flera exempel på elever i behov av särskilt stöd som, enligt elevhälsans bedömning, inte får det särskilda stöd som eleverna har rätt till trots att elevhälsan påtalat behovet på flera nivåer och under lång tid. Enligt elevhälsan finns det vid tiden för Skolinspektionens besök flera elever i behov av särskilt stöd men som inte alls får sådant stöd. Det finns också elever som behöver helt annat stöd än vad de får. Detta beror enligt elevhälsan på att lärarna inte alltid anmäler elevers behov av utredning för särskilt stöd till rektorn vilket i sin tur innebär att eleverna inte blir utredda och att skolan därför inte heller kan erbjuda det stöd som krävs. "Lärarna har inte tyckt att det varit någon idé, så de har inte anmält. Bland annat beroende på föregående rektor som inte var närvarande på skolenheten i så stor omfattning. Det innebär att vi har ett antal ärenden att beta av", säger en av representanterna i elevhälsan. Elevhälsan menar också att det försvårar att det stöd som skolan kan erbjuda är fokuserat på eleverna som undervisas i "Studion". Övriga elever med annat behov än den hjälp "Studion" kan ge har svårt att få särskilt stöd. Elevhälsans representanter ger flera exempel på elever i behov av särskilt stöd där "Studion" inte passar och där eleven då blir utan särskilt stöd. Det gäller exempelvis elever med hög frånvaro. I "Studion" finns även elever som får den mesta delen av sin undervisning där. Eleverna i "Studion" saknar, i de flesta fall åtgärdsprogram, beslut om placering i särskild undervisningsgrupp och beslut om anpassad studiegång enligt elevhälsan. I de fall det finns åtgärdsprogram är de summariska och innehåller formuleringar som "Han klarar inte matten/svenskan då får han gå till studion", enligt en av representanterna för elevhälsan. Det finns elevassistenter på skolenheten men enligt elevhälsan är dessa reserverade för elever i årskurs 7 och 8 och huruvida det finns åtgärdsprogram och utredningar om särskilt stöd som motiverar assistentinsatsen vet de inte.

Elevhälsan uppger vidare att de inte varit med och utvärderat det särskilda stöd som ges vid skolan. Detta gäller såväl stödet i "Studion" som det stöd som ges i "kommunikationsklassen" och den s.k. "A-resursen" (som är två kommunövergripande särskilda undervisningsgrupper för dels elever med kommunikationsstörning dels elever med autistiska drag, där elever från bl.a. Bodaskolan 7-9 går). Enligt elevhälsan tar inte personalen ansvar för att utvärdera och analysera de stödåtgärder som görs. Elevhälsan anser också att elevhälsan inte har ett tillräckligt samarbete med lärarna. När det gäller eleverna i A-resursen har inte elevhälsan varit med och diskuterat den insatsen eller varit inblandade i upprättandet av åtgärdsprogram eller utredningar. Eventuellt har utredningar gjorts på avlämnande skola men ansvaret är, enligt elevhälsan, oklart.

Enligt elevhälsan är orsaken till många av de problem som gäller särskilt stöd de många rektorsbyten som varit och byten av elevhälsans personal samt att elevhälsans personal egentligen inte tillhört skolenheten organisatoriskt. Detta har enligt representanterna för elevhälsan gjort att det inte har blivit någon kontinuitet i arbetet med särskilt stöd. Enligt elevhälsan arbetar de olika professionerna inom elevhälsan var för sig med akuta ärenden.

Enligt de intervjuade eleverna består det stöd som erbjuds, utöver "Studion", av läxhjälp och lördagsskola och då i engelska, matematik och svenska samt mattehjälp på tisdagar efter skolan. "Om man kämpar för att få E i matte så får man särskilt stöd i en mindre grupp i matte", berättar en elev. Enligt eleverna kan man bara få särskilt stöd om man inte når godkänt betyg i engelska, matematik och svenska. Särskilt stöd i andra ämnen eller utifrån andra behov har de inte hört talas om.

Lärarna bekräftar att det finns elever som inte når målen och även har andra svårigheter, som de anser borde ha åtgärdsprogram och särskilt stöd, men som inte har detta. De säger också att de inte har haft möjligheten att gemensamt diskutera extra anpassningar och hur och när det ska övergå till särskilt stöd. Kommunikationen kring elevernas behov av stöd är tänkt att ske mellan klassföreståndare och undervisande lärare, säger lärarna. En viss utvärdering av extra anpassningar som gjorts görs via den blankett som används för att anmäla elev till EHT. Enligt lärarna är inte utvärderingen det stora problemet utan det stora problemet är bristen på resurser att sätta in när extra anpassningar inte fungerar. "Vi anpassar bortom rimlighetens gräns, men det bollas tillbaka hela tiden och det händer inget, eleverna får inte det stödet de behöver", uppger en lärare. Enligt lärarna händer det att specialpedagogen gör en utredning och att de då konstaterar att ytterligare insatser behövs men då avstannar processen. Följden blir bland annat att det inte finns beslut om att upprätta åtgärdsprogram eller beslut att inte upprätta åtgärdsprogram. Enligt lärarna förväntar de sig också att beslut om särskilt stöd och åtgärdsprogram inte fattas eller upprättas eftersom det ändå inte ges stöd och det känns inte meningsfullt.

Lärarna ger exempel på elever som har speciella behov och som gått hos speciallärare i flera år utan att någon utredning gjorts eller något åtgärdsprogram upprättats.

Enligt lärarna finns det cirka 5-8 elever i "Studion" som får mer undervisning där än i sina ordinarie klasser, men som trots detta saknar åtgärdsprogram, beslut om placering i särskild undervisningsgrupp samt beslut om anpassad studiegång. Beslut om att dessa elever ska gå i "Studion" är, enligt lärarna,

fattat utan något underlag. Kriteriet är att de inte har uppnått kunskapskraven och saknar betyg. Enligt lärarna ger den läraren som är i "Studion" särskilt stöd i engelska, matematik och svenska men något annat stöd känner inte lärarna till. Det finns, enligt lärarnas bedömning, elever som är i behov av särskilt stöd i exempelvis andra ämnen eller utifrån annat behov som inte får det särskilda stödet som de har rätt till.

Enligt lärarna utreds inte elevernas behov av särskilt stöd alls i vissa fall och inte skyndsamt i många fall. Lärarna ger flera exempel. Följden av detta har, enligt lärarna, blivit att skolan sätter in särskilt stöd utan att det föregåtts av några utredningar som kartlägger och beskriver elevens behov. När Skolinspektionen frågar om elever ges stöd i den omfattning som krävs och utifrån de behov som finns svarar lärarna följande: "Nej det får de inte. Speciellt de som behöver elevassistenter får inte det. Vi har haft elever som tidigare har haft assistenter där stödet nu plötsligt är borta. En elev som är särskoleintegrerad har inte fått något stöd alls, exempelvis behöver hen en assistent för det har hen haft tidigare."

Rektorn uppger att han, när han för cirka ett år sedan började som rektor på skolan, först fick ta reda på vilka elever som hade särskilt stöd. Skolan saknade all dokumentation från den tidigare ledningen. Rektorn konstaterade att ett flertal elever saknade betyg och beslöt då att framförallt satsa på årskurs 9. Därefter har arbetet mycket handlat om att snabbt sätta in särskilt stöd där behovet uppstått. För att avhjälpa den akuta situationen anställde rektorn, vid årsskiftet 2015/16, två pedagoger med särskilt ansvar för att ge särskilt stöd i engelska, matematik och svenska i årskurs 9. En av dessa pedagoger arbetar i "Studion" och den andre är ute i klasserna och ger stöd.

Enligt rektorn har skolans ansträngda situation med en stor påfyllnad av elever, flytten från Björkängen (evakueringsskolan) samt ett stort rekryteringsbehov gjort att flera processer inte fungerar som de ska ännu. Det gäller exempelvis processerna kring elever i behov av särskilt stöd.

Rektorn är medveten om vilka rutiner som krävs, men uppger att delar av rutinerna inte följs eftersom rutinerna inte funnits på skolenheten tidigare. Det gäller exempelvis att det ska finnas en pedagogisk utredning innan beslut om att upprätta eller att inte upprätta åtgärdsprogram fattas. Det görs inte idag enligt rektorn. Rektorn har försökt få igång rutinen att elevhälsan ska stödja rektorn i detta arbete, men elevhälsan har så mycket att göra att det drar ut på tiden. Det finns exempelvis en kö på utredningar som är fyra månader, säger rektorn. Den organisationen som är nu innebär också att rektorn inte ansvarar

för personalen i elevhälsan och inte har möjlighet att exempelvis prioritera arbetsuppgifter. Enligt rektorn är flexibiliteten och rörligheten begränsad.

Enligt rektorns uppfattning finns det elever på skolan som inte får det särskilda stöd de har rätt till. Det är exempelvis många elever med språkstörning som inte får det särskilda stöd de har rätt till enligt rektorn. "Elever med språkstörning går inte på lektioner och jag har inte hunnit jobba med detta.", uppger rektorn. Rektorn uppger att han inte fattat något beslut om särskild undervisningsgrupp för dessa elever.

I "Studion" finns det elever som får majoriteten av sin undervisning där, enligt rektorn. Enligt rektorn är "Studion" i första hand en sorts anpassning och inte särskilt stöd för de elever som bara är där tillfälligt. Tanken är att det är de elever som har behov av anpassning i matte, engelska och svenskan som ska gå till "Studion". I övrigt säger rektorn att han bara beslutat om lördagsskola och intensivmatte. Båda är generellt stöd och inte knutet till enskilda elever. Enligt rektorn har lärarna och rektorn inte arbetat med åtgärdsprogram där de har preciserat vilket särskilt stöd som ges eleven. Vissa former av särskilt stöd är bortplockade till förmån för det som kan erbjudas i "Studion". I något fall har det också tagits bort utifrån den enskilde elevens behov.

Enligt rektorn har det varit svårt att få stöd av elevhälsan i att utveckla skolans arbete med särskilt stöd. Elevhälsan ger inte heller stöd i praktiska frågor kring åtgärdsprogram, enligt rektorn.

Enligt rektorn är det särskilda stödet svårt att följa upp. Detta beror dels på att det inte finns någon dokumentation sedan tidigare, och dels på att samarbetet med elevhälsoteamet inte fungerar. I enskilda fall kan rektorn styra genom att ge direkta uppdrag utifrån vad uppföljningen visat. En uppföljning är gjord när det gäller "hemmasittare". Uppföljningen visar att antalet "hemmasittare" har blivit färre, men att det fortfarande finns elever vid skolenheten som är att betrakta som "hemmasittare".

Motivering till föreläggande vid vite som ingripande

Enligt 26 kap. 10 § skollagen får Skolinspektionen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Ett föreläggande får, enligt 26 kap. 27 § första stycket skollagen, förenas med vite. Ett föreläggande ska, enligt 26 kap. 27 § andra stycket skollagen, förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Borås kommuns verksamhet vid Bodaskolan 7-9 uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Borås kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Skolinspektionen har, som framgår ovan, vid sin tillsyn kunnat konstatera omfattande brister i skolenhetens arbete med särskilt stöd. Utredningen har bl.a. visat att elevers behov av särskilt stöd inte utreds skyndsamt (och i många fall inte alls) och att det särskilda stödet som skolan erbjuder – med något undantag- begränsas till årskurs 9 och till ämnena svenska, matematik och engelska.

Att elevers behov av särskilt stöd under så lång tid inte utretts ordentligt kan ha medfört att elever, som har rätt till särskilt stöd enligt skollagen, helt blivit utan detta. Det kan också ha medfört att felaktiga, verkningslösa åtgärder satts in för eleverna (något som i sin tur kan ha förstärkts av avsaknaden av åtgärdsprogram). Detta är allvarligt. Det har även framkommit att det finns brister i det samråd som ska ske med elevhälsan vid utredning av om elever är i behov av särskilt stöd och att elevhälsan i stor utsträckning inte är delaktiga i arbetet med särskilt stöd. Detta riskerar att ytterligare förvärra konsekvenserna av bristerna inom detta område, se mer under avsnittet Undervisning och lärande och Förutsättningar för lärande och trygghet.

Det har framkommit att bristerna i skolans arbete med särskilt stöd funnits under en längre tid. En förklaring som framkommit i intervjuer till att bristerna pågått under lång tid är att det på skolenheten skett många rektorsbyten och att personal inom elevhälsan bytts ut, eller helt saknats under vissa perioder. Detta har inneburit att man under lång tid försökt lösa situationer som uppkommit utan helhetstänk eller långsiktighet.

Bristerna i det särskilda stödet har drabbat samtliga elever på olika sätt men slagit hårdast mot eleverna vid skolenheten med störst stödbehov och har haft en negativ inverkan på elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen. Om de konstaterade bristerna tillåts fortgå inom detta område är det troligt att bristerna även framöver kan komma att få allvarliga konsekvenser för eleverna. Det är därför angeläget att bristerna inom detta område snarast rättas till.

Med hänsyn till bristernas allvar, de konsekvenser bristerna redan fått och framöver riskerar att få, den tid under vilken bristerna redan fortgått och mot bakgrund av de övriga brister av allvarlig karaktär som konstaterats i verksamheten bedömer Skolinspektionen att bristerna är sådana att de allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Eftersom det inte av särskilda skäl kan anses obehövligt, ska Skolinspektionen därför förena föreläggandet i denna del med vite.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolan ska, i det dagliga arbetet, arbeta för att elevernas lärmiljö ska präglas av trygghet och studiero och är fri från kränkande behandling. Skolan ska se till att eleverna kan bedriva sina studier i en lugn miljö där de exempelvis inte störs, hotas eller känner sig otrygga av andra elever. Denna miljö bör inte begränsas till enbart lektionssalar, utan även gälla övriga studieutrymmen på skolan som exempelvis skolbibliotek, grupprum. Vidare ska skolan genomföra åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever vid skolan. Om en enskild elev upplever sig kränkt ska omständigheterna utredas, och i förekommande fall åtgärdas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Borås kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)
- Vid skolenheten bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. (6 kap. 6-10 §§ skollagen)

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristen.

- Rektorn ska se till att utbildningen vid skolenheten utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.
- Rektorn ska se till att det vid skolenheten bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever.

Motivering till bedömning av brist

Utbildningen utformas inte på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att utbildningen vid skolenheten inte är utformad så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Tillsynen visar att det finns många elever som inte känner sig trygga under skoldagen och att detta hänger samman med att det finns elever som uppträder hotfullt och att det förekommer kränkningar på skolan (se mer under nästa avsnitt). Ett antal allvarliga incidenter som tidigare inträffat på skolan framkommer också som ett skäl till att många elever inte känner sig trygga. För eleverna är det också vanligt förekommande att mötas av nedsättande kommentarer både på lektionstid och på annan tid. Lektionsobservationer samt intervjuer med elever och personal visar också att det på flera lektioner inte är studiero och att graden av studiero varierar utifrån vilken lärare som leder lektionen.

Tillsynen visar även att det är väl känt hos personal och rektor att det finns elever vid skolan som är otrygga och att denna känsla av otrygghet hänger samman med andra elevers agerande. Alla som intervjuats anser att skolan haft problem med otrygghet under en lång tid. Trots denna kännedom finns inget förebyggande arbete vid skolenheten för att motverka att situationer som skapar otrygghet uppstår, utan det är först när en situation uppstår som eventuella åtgärder sätts in för att möta elevernas behov av trygghet. Varken elever eller lärare kan beskriva att det bedrivs något systematiskt värdegrundsarbete med eleverna i förebyggande syfte för att främja en skolmiljö som präglas av trygghet för eleverna. Att det så länge varit otryggt på skolan gör att bristen på förebyggande arbete är att betrakta som extra allvarlig.

Utifrån vad som framkommit vid tillsynen uppfyller inte Bodaskolan 7-9 skollagens krav att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Utredning

Elever uppger vid intervju med Skolinspektionen att det finns flera elever på skolan som inte känner sig trygga i skolmiljön. Eleverna är rädda för andra elever i samma klass eller i andra klasser utifrån hur dessa elever beter sig eller tidigare betett sig mot andra elever. Eleverna anser att det, trots kameraövervakning, är för lätt att "komma undan" med dåligt beteende så som att säga elaka saker och kränka andra, vilket händer ofta enligt eleverna. Även hot förekommer enligt eleverna. Eleverna uppfattar det som att det inte finns

någon vuxen att säga till och som tar ansvar för att kränkningar och annat upphör. Det finns inget kontinuerligt arbete kring detta utan det sker lite då och då och olika beroende på lärare påpekar en av eleverna. Någon återkoppling på den trygghetsvandring som gjorts på den tidigare skolan, som användes under renoveringen, har inte de intervjuade eleverna fått. Enligt eleverna förekommer det ofta kränkningar, mest mot tjejerna från killar. Det finns också elever som smäller i väggarna, skriker och kränker många elever. Elevernas uppfattning är att ingenting händer för att komma till rätta med situationen, och att detta har hållit på så länge de gått på skolan. Det har gjorts polisanmälningar och det är både fysiska och verbala händelser som inträffat. Det har hänt att elever har fått bestående ärr, exempelvis i nacken, efter fysiska bråk.

Enligt eleverna är det mest fysiska bråk mellan killar. "Var och varannan rast är det både skojbråk och riktiga bråk och det sprids och alla vet det och då springer alla ner och är runt bråket och uppmuntrar det", säger en elev. Enligt eleverna tar det lång tid innan de vuxna kommer.

Eleverna beskriver att det på vissa lektioner är mycket stökigt och inte någon studiero alls vilket, enligt eleverna, beror på vilken lärare det är som undervisar. Det finns dock lektioner där det är studiero och där läraren klarar att hålla det lugnt. Eleverna känner inte till något gemensamt förebyggande arbete utan det är möjligtvis upp till varje lärare hur och om de reagerar om någon stör eller om det sker en kränkning.

Vid intervjun med elevhälsan uppger de att det finns många elever som inte är trygga på skolan och att det inte råder studiero i alla klasser. "Det varierar och vi jobbar mycket med detta särskilt i någon grupp", säger elevhälsan. Enligt elevhälsan saknar många av de elever som känner sig otrygga rätt stöd och uppsöker därför ofta kuratorn. Enligt elevhälsan är inga insatser gjorda för dessa elever, vilket innebär att de fortsatt inte känner sig trygga. Byten av lärare, rektorer osv. har inte gjort det bättre och har enligt elevhälsan försvårat arbetet med bland annat studiero och trygghet. Det har också gjort att det har fått fortgå sedan år 2012

Elevhälsan har också genomfört observationer i klasser och säger att det finns lärare som klarar av att skapa trygghet och studiero bra, men inte alla. Elevhälsan känner inte till något gemensamt förebyggande arbete för trygghet och studiero. Möjligtvis har trygghetsgruppen gjort något enligt elevhälsan. (Trygghetsgruppen har representanter från hela Bodaskolan F-9.)

Lärarna bekräftar i intervju att det finns klasser där det inte är studiero, men att det är väldigt blandat. Det förekommer exempelvis att elever inte kommer i tid och stör när de kommer in i klassrummet. Detta tar uppmärksamhet från undervisningen och eleverna gör annat enligt lärarna och det handlar om dålig studiedisciplin. Apparater, mobiler och plattor stör eleverna och när eleverna tar fram dessa stör de sig själva och andra enligt lärarna. Lärarna vet inte om elevhälsoteamet arbetar med trygghet och studiero. Även lärarna känner till att det finns en kultur att eleverna inte vill berätta vad som händer för att eleverna då är rädda för att själva bli utsatta. Detta skapar dels en otrygghet, dels innebär det att det är svårt för lärarna att agera.

Rektorn uppger att skolan tidigare arbetade ihop med en förening som består av före detta kriminella. De knöt dock band som inte var positiva med elever som var inblandade i kriminell verksamhet på skolan. Rektorn avskaffade därför samarbetet med föreningen. Eftersom föreningen hade vaktmetoder som var hårda fick lärarna inte något förtroendekapital kvar. Några elever gjorde inte alls vad lärarna sa. Hela denna situation gjorde att skolan var otrygg och det finns fortfarande rester kvar även om det blivit bättre enligt rektorn. I förhållande till november förra året är det lugnt nu, men jämför man med andra skolor så kan det inte betecknas som lugnt här, säger rektorn. När man på andra skolor pratar förebyggande om rasism och kränkningar, är det slagsmål här. Rektorn ger exempel på hur han och annan personal kan sitta långa stunder för att reda ut allvarliga konflikter. Enligt rektorn har det blivit mycket lugnare än vad det var förra året men många har det svårt och befinner sig i kriminalitet. Problemet är, enligt rektorn att han haft så mycket med att få igång verksamheten så han har inte hunnit allt som behöver göras. Det gäller även arbetet med trygghet och studiero. Rektorn planerar att ta upp det under utvecklingsdagar i november. Det finns exempelvis inte något dokumenterat arbete. De trygghetsvandringar som gjorts är gjorda på Björkängen, skolan som användes under renoveringen, och gäller inte på Bodaskolan, enligt rektorn. Syftet var att ta reda på de platser rastvakterna skulle vara för att eleverna inte kände sig trygga. Men det är inte gjort på Bodaskolan alls enligt rektorn.

Vid skolenheten bedrivs inte ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att det vid skolenheten inte bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. Tillsynen visar att det

finns elever som utsätts för kränkande behandling av andra elever, och att förekomsten av kränkande behandling har funnits under lång tid. Det är, enligt alla intervjuade, många händelser av kränkande behandling som återkommande inträffar på skolenheten. Av utredningen framgår att lärarna inte anmäler och utreder alla uppgifter om kränkande behandling som kommer till deras kännedom. Det finns rutiner på skolenheten där det beskrivs hur personal ska agera vid kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling, men alla lärare följer inte denna rutin. Tillsynen visar också att det inte finns en plan mot kränkande behandling som gäller skolenheten Bodaskolan 7-9. Den som finns gäller Bodaskolans samlade verksamheter: Bodaskolan F-6, Bodaskolan 7-9, kommunikationsklassen samt A-resursen.

Konsekvensen av att lärare inte anmäler alla händelser där elever upplever sig utsatta för kränkande behandling till rektorn är att rektorn inte får kännedom om alla händelser som sker och inte heller kan anmäla uppgifterna vidare till huvudmannen. Det i sin tur medför att rektorn och huvudmannen inte får underlag till sig att analysera de bakomliggande orsakerna till förekomsten av kränkande behandling. Utan ett sådant underlag kan ingen kartläggning genomföras för att identifiera om det finns gemensamma nämnare i form av exempelvis utrymmen där kränkande behandling är mer vanligt förekommande. Om rektorn och huvudmannen inte informeras om omfattningen av de kränkningar som sker vid skolenheten försvåras även deras möjligheter att vidta skäliga åtgärder för att förebygga och förhindra förekomsten av kränkande behandling av elever i framtiden. Det är av största vikt att framför allt lärare och rektorn har kännedom om omfattningen av kränkande behandling för att ett målinriktat arbete mot kränkande behandling ska kunna bedrivas på skolenheten, vilket det inte gör vid tidpunkten för Skolinspektionens tillsyn.

Skolenhetens målinriktade arbete för att förebygga och förhindra kränkande behandling uppfyller därmed inte författningarnas krav.

Rättslig reglering

I skollagen anges att huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling och att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller

genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. En lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn som i sin tur är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Utredning

Vid intervju med representanter från elevhälsan framkommer att elevhälsan arbetat med enskilda insatser exempelvis i en klass eller en grupp men att något systematiserat arbete kring kränkande behandling inte finns vid skolan. Enligt elevhälsan är det upp till varje lärare/klassföreståndare att arbeta förebyggande.

Eleverna uppger i intervju att det förekommer kränkande behandling i stor omfattning och att det hållit på länge. Några elever säger att det förekommer kränkande behandling som inte lärare ser och de tror inte heller att alla elever berättar om de ser att kränkande behandling sker. Det finns också en kultur av att inte berätta för de vuxna vad som händer. Eleverna berättar att det är svårt att hantera situationer där de ska meddela de vuxna att något hänt och de vet inte om de ska offra sin vänskap mot att säga till en vuxen. Det finns en utbredd syn hos eleverna att elever inte ska "tjalla" på varandra. "Personen som tjallar får ett dåligt rykte och blir betraktad som ocool", enligt en elev. Man kan bli utsatt om man pratar med en lärare om vad man sett och eleverna ger exempel på elever som de känner som blivit utsatta när de sagt till läraren eller annan vuxen. Eleverna känner till att det finns en likabehandlingsplan men de upplever inte att planen har använts i det praktiska arbetet med att förebygga och förhindra kränkande behandling. Enligt eleverna finns det elever som ständigt kränker andra elever. Enligt eleverna är det oklart vad som händer om de anmäler en kränkning till en lärare. Det är dock vanligt att lärare inte agerar även om det finns lärare som gör det enligt eleverna.

Lärarna beskriver att det finns ett fåtal elever på skolenheten som har ett hotfullt beteende, som slåss, hotar och kränker andra elever verbalt. Lärarna beskriver vidare att planen mot kränkande behandling på skolan inte följs. Lärarna har inte fått någon introduktion och skolan har inte något system som fungerar för att exempelvis introducera nyanställda. Enligt lärarna är inte heller planen mot kränkande behandling anpassad efter alla verksamheter som finns på skolan. "Bodaskolans plan gäller men där syns inte alla våra verksamheter"'

säger lärarna. Enligt planen ska det skrivas en incidentrapport när något händer men skillnaden mellan incidentrapport och rapport om kränkande behandling är oklar. Planen gäller dessutom hela Bodaskolans verksamhet. Det finns ingen plan endast för enheten Bodaskolan 7-9, enligt lärarna. Enligt lärarna kan de inte skriva en incidentrapport för varje kränkning de får kännedom om. "Eleverna använder ju ord idag och kränker varandra men det kan vi inte skriva om, det blir för mycket", säger de. Enligt lärarna är det oklart vad som ska ske vid kränkningar. "Det är väl trygghetsgruppen som ska ha dem, kränkningar ska gå till klassföreståndaren, man tar en diskussion på plats, incidentrapport ska skrivas" är några av lärarnas synpunkter på vad som sker eller ska ske. I den grupp av lärare som intervjuades hade det skrivits totalt fyra incidentrapporter detta läsår men enligt lärarnas bedömning hade betydligt fler kränkningar skett den perioden. Lärarnas förklaring till att det blivit så här är att de inte har samma gränsdragning samt att de inte fått återkoppling och därför inte motiverats till att anmäla eftersom de inte märkt att några insatser gjorts. "Var är gränsdragningen, när ska vi fylla i eller inte? Det har vi pratat om flera gånger men vi kommer inte fram till något", säger en lärare. Det är också så, uppger lärarna, att de verbala kränkningarna kommer i skymundan eftersom flera incidenter där eleverna fysiskt drabbat samman lagt standarden. Det är nog också så att inte alla elever vet hur de ska hantera kränkningar, enligt lärarna. Lärarna vet att det finns en kultur av att inte berätta bland eleverna men de har inte diskuterat detta eller kommit fram till någon åtgärd för att förändra detta beteende. Det finns inget uttalat system för att diskutera värdegrundsarbetet med eleverna, utan det sker mest genom punktinsatser efter behov säger lärarna. Något förebyggande arbete mot kränkande behandling känner de inte till.

Rektorn bekräftar elevernas och lärarnas bild av situationen på skolan. Det görs dock många insatser, enligt rektorn, men insatserna finns inte med i likabehandlingsplanen eftersom det inte finns något systematiskt arbete. Det finns rutiner och det är trygghetsteamet som man ska säga till och fritidsledarna ska vara aktiva och agera, uppger rektorn. Är det något med rutinerna som inte fungerar så är det mer att inte alla lärare reagerar, enligt rektorn. "Jag kan bara säga till dem att de ska fylla i incidentrapporterna men antalet incidentrapporter har minskat och det finns veckor när jag inte får dem", uppger rektorn. Rektorn berättar att han inte skickar vidare alla incidentrapporter utan först gör en egen bedömning: de som han anser utgöra kränkande behandling skickas sen vidare till huvudmannen. Enligt rektorn har skolan inte fått stöd av huvudmannen exempelvis i form av något analysstöd för att se till att inte liknande situationer uppstår. Trygghetsgruppen har diskuterat detta och skolan begärde av huvudmannen att få hjälp i våras vid en

mycket svår situation, men skolan fick inte hjälp då, men fick hjälp efter att situationen försvårats än mer med fysiska skador som följd. Stödet bestod i utökad personalresurs av en person på skolan i två veckor. Efter detta avslutades insatsen och personen "försvann'" men skolan har inte fått någon uppföljning eller ersättning av utebliven insats enligt rektorn. Även rektorn känner till tystnadskulturen hos eleverna och säger att det är typiskt för skolan och området: "Man talar inte med polisen, det ligger i naturen". Rektorn ingår i ett nätverk med bland annat polis och socialtjänst där dessa frågor diskuteras. Rektorn beskriver också ett antal insatser där skolan, på individnivå, lyckats få elever som tidigare varit utsatta att inte längre bli det. "Det är en fröjd att se, de har skolgång, är ute på raster och trivs".

Motivering till föreläggande vid vite som ingripande

Enligt 26 kap. 10 § skollagen får Skolinspektionen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Ett föreläggande får enligt 26 kap. 27 § första stycket skollagen förenas med vite. Ett föreläggande ska, enligt 26 kap. 27 § andra stycket skollagen, förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Verksamheten vid Bodaskolan 7-9 i Borås kommun uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Borås kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta nödvändiga åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Skolinspektionens tillsyn har, som framgår ovan, visat på omfattande brister i skolans arbete med att tillförsäkra eleverna en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Därtill framgår att det systematiska arbetet för att motverka kränkande behandling brister. Tillsynen har visat att bristerna har funnits under en längre tid och att de åtgärder som vidtagits av huvudmannen och rektorn inte varit verksamma.

Bristerna avseende trygghet och studiero medför att eleverna inte får den skolmiljö de har rätt till enligt skollagen. Den bristande tryggheten och studieron riskerar att ytterligare försvåra för elever som redan – som en följd av bl.a. brister inom det särskilda stödet – befinner sig i en utsatt situation. Om bristerna inom detta område tillåts fortgå riskerar de att även fortsatt få

allvarliga konsekvenser för eleverna. Det är angeläget att bristerna inom detta centrala område snarast rättas till.

När det gäller arbetet med att motverka kränkande behandling har utredningen visat att det vid skolan förekommer ett oacceptabelt språkbruk, fysiska och verbala kränkningar samt en kultur där elever inte berättar om de kränkningar som sker. Det finns inte på skolan någon samlad diskussion om vad som är en kränkning eller inte, när kränkningar ska anmälas eller inte, något som bl.a. lett till att lärare inte anmäler alla kränkningar vidare till rektor (vilket i sin tur leder till att huvudmannen inte får kännedom om dessa). Allt detta måste, utifrån den situation som råder på skolan, ses som allvarligt. Dessa brister har, enligt Skolinspektionen, en negativ inverkan på elevernas förutsättningar att nå målen med utbildningen.

Med hänsyn till bristernas allvar, de konsekvenser bristerna redan fått och framöver riskerar att få, den tid under vilken bristerna redan fortgått och mot bakgrund av de övriga brister av allvarlig karaktär som konstaterats i verksamheten bedömer Skolinspektionen att bristerna är sådana att de allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Eftersom det inte av särskilda skäl kan anses obehövligt, ska Skolinspektionen därför förena föreläggandet i denna del med vite.

Förutsättningar för lärande och trygghet

Skolan ska se till att viktiga förutsättningar för elevernas lärande och trygghet är uppfyllda på skolan. Rektorn ska i ett tidigt skede uppmärksamma elever som av ogiltiga skäl inte deltar i skolarbetet, så att eleven så snart som möjligt deltar. Skolan ska bedriva ett aktivt värdegrundsarbete, som innebär att exempelvis grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling.

Vidare ska lärarna ha kompetens och samverka med varandra, för att genom till exempel erfarenhetsutbyte utveckla skolans undervisning. Centrala stödfunktioner som skolbibliotek, elevhälsa och studie- och yrkesvägledning används aktivt i utbildningen, för att stödja och främja elevernas utveckling mot de nationella målen. Skolan ska således inte bara ha tillgång till dessa funktioner, utan de ska kontinuerligt användas i undervisning och övrig skolverksamhet.

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Borås kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Lärarna vid skolenheten samverkar med varandra i arbetet med att nå utbildningsmålen. (Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper)
- Det bedrivs ett förebyggande värdegrundsarbete för att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet. (Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, God miljö för utveckling och lärande, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden)
- Elevhälsan används främst förebyggande och hälsofrämjande, för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. (2 kap. 25 § skollagen)

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristen.

- Rektorn ska se till att lärarna vid skolenheten samverkar med varandra i arbetet med att nå utbildningsmålen.
- Rektorn ska se till att elevhälsan främst används förebyggande och hälsofrämjande, för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.
- Rektorn ska se till att det bedrivs ett förebyggande värdegrundsarbete för att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet.

Motivering till bedömning av brist

Lärarna vid skolenheten samverkar inte med varandra i arbetet med att nå utbildningsmålen

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna inte samverkar med varandra i tillräckligt hög utsträckning i arbetet med att nå utbildningsmålen. Bedömningen görs mot bakgrund av att det i intervjuer med lärare, elever, elevhälsa och rektorn framkommer att samverkan i stort sett helt saknas och att lärarna inte har diskuterat och kommit överens om viktiga gemensamma frågor. Avsaknaden av samverkan mellan lärarna medför bland annat att lärarna inte har gemensamma förhållningssätt när det gäller bedömningar och när och hur kränkande behandling ska anmälas och åtgärdas. Skolans personal har inte heller diskuterat viktiga pedagogiska frågor eller frågor kring värdegrunden. Enligt samtliga grupper som intervjuats har lärarna inte samverkat i arbetet för att nå utbildningsmålen under lång tid; skolans situation med byte av lokaler, många vikarier och nyanställningar i

personalgruppen har, enligt de intervjuade, inneburit att samverkan blivit lidande. Det ovan anförda innebär att skolenhetens arbete inte kan anses leva upp till författningarnas krav.

Rättslig reglering

Enligt läroplanen ska alla som arbetar i skolan samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Lärarna ska, enligt läroplanen, samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen.

Utredning

Enligt eleverna är det uppenbart att lärarna inte samverkar med varandra. De ger ett flertal exempel på att lärarna agerar olika både när det gäller hur regler tolkas men också hur undervisningen är upplagd och bedrivs. Det kan gälla hur mycket inflytande de har, vilken hjälp de kan få osv. I flera sammanhang återkommer eleverna till att lärarna hanterar frågorna olika.

Lärarna som intervjuades anser att det saknas en gemensam struktur för hur de exempelvis ska koppla undervisningen till mål och kunskapskrav på skolan. "Vi har inte diskuterat det. Vi diskuterar inte den typen av frågor. Vi har haft mycket annat, flytt ett par gånger, rektorsbyten, elevhälsan m.m. Det har inte funnits den styrningen på länge så att dessa och andra frågor har lyfts".

Enligt lärarna fanns det för några år sedan exempelvis ämnesövergripande arbete. Den nuvarande organisationen försvårar och omöjliggör dock detta arbete och gör att de inte kan samarbeta på detta sätt. "Vi har inga ämnesövergripande projekt nu, vi samverkar inte på det sättet". Enligt lärarna har detta inte fungerat på flera år.

I dagsläget finns heller ingen samverkan med elevhälsoteamet, enligt lärarna.

Den samverkan som krävs för verksamheten i A-resursen (som är en kommungemensam särskild undervisningsgrupp) fungerar inte heller enligt de lärare som arbetar där. Det är många inblandade och enligt lärarna kan någon rektor på elevens hemskola bestämma hur undervisningen ska vara utformad för en enskild elev utan att höra med lärarna som ska bedriva undervisningen. Ansvarsfrågan är i dessa fall svår eftersom rektorn på elevens hemskola bestämmer över frågor som rör elevens utbildning men rektorerna känner inte till familjen, eleven och inte hur eleven presterar i A-resursen, enligt lärarna. Denna organisation och problembild fanns även vid förra inspektionen enligt lärarna.

Rektorn har, enligt egen uppgift, fått arbeta mycket med annat så som bygget och det var väldigt rörigt när rektorn kom. Detta har gjort att rektorn fått arbeta med akuta lösningar på olika problem. "Jag har inte kunnat jobba för att utveckla undervisningen, det pedagogiska ledarskapet, mål, krav och struktur och inte heller samverkan", uppger rektorn. En följd av detta är att rektorn inte tillåtit personalen att samverka utan i stället har lärarna fått i uppdrag att starta och ordna upp verksamheten på sina lektioner. Rektorn berättar i intervjun att personalgruppen inte har samverkat och fått instruktioner att de inte ska samverka med varandra. På en kommande utvecklingsdag ska bland annat samverkan tas upp. Rektorn säger, precis som lärarna, att lärarna inte samverkar i tillräckligt hög grad med varandra och inte heller med elevhälsan. Dessutom finns inte, enligt rektorns bedömning, någon samverkan alls mellan medlemmarna i elevhälsan och de arbetar inte som ett team.

Det bedrivs inte ett förebyggande värdegrundsarbete för att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att det inte finns något gemensamt förebyggande värdegrundsarbete på skolan. Tillsynen visar att det inte funnits något gemensamt värdegrundsarbete på skolenheten under en lång tid; något sådant arbete är heller inte planerat för läsåret 2016/17. Alla som intervjuats beskriver att skolan inte under lång tid har arbetat på något systematiskt sätt med skolans värdegrund. Det framkommer att vissa lärare gör insatser i de klasser som de har ansvar för, men detta arbete är inte samordnat och utvärderas heller inte. De insatser som sker på detta sätt ser också väldigt olika ut. Skolan har stora behov av att få en gemensam syn på flera olika värdegrundsfrågor, som exempelvis när en kränkning ska gå vidare och anmälas, hur regler ska tolkas m.m. Situationen på skolan – med bl.a. många kränkningar och en utbredd otrygghet bland elever – upplevs av alla intervjuade grupper som allvarlig och det är därför av central betydelse att skolan utför sitt uppdrag att överföra värden, förmedla kunskaper och förbereda eleverna för att arbeta och verka i samhället, något som i dagsläget inte sker i tillräcklig utsträckning. Skolinspektionen bedömer att skolan även brister i att aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna i att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling när ett värdegrundsarbete som kan innehålla den typen av insatser saknas. Det ovan anförda innebär att skolenhetens arbete inte lever upp till författningarnas krav.

Rättslig reglering

Enligt läroplanen för grundskolan ska utbildningen förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla sådana mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensramen som alla i samhället behöver. Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

Utredning

Enligt eleverna finns det inte något kontinuerligt arbete kring värdegrunden på skolan, och något sådant arbete har heller inte funnits, så vitt de vet. Det enda de kan påminna sig om är att elever har gått en trygghetsvandring men det var på den tillfälliga skolan där de gick tidigare, när skolan renoverades, och de har inte fått någon återkoppling på detta. I vissa klasser kan frågor kring värdegrund komma upp då och då men inte i någon samlad form. En elev säger att det händer att värdegrundsfrågor tas upp på mentorstiden men att det beror på att de har en viss lärare och det tas upp i de fall det har hänt något. Elevernas uppfattning är att det inte förekommer något samlat värdegrundsarbete och det har inte heller förekommit tidigare. Som exempel säger eleverna att det inte känner till vilka regler som finns.

Även personalen som intervjuats anser att det inte finns något gemensamt värdegrundsarbete på skolan. Det saknas diskussioner kring frågan, uppger de. Det har inte genomförts några trygghetsvandringar eller kartläggningar sedan verksamheten flyttade in i Bodaskolans lokaler och även innan det var det begränsat, berättar den intervjuade personalen. Skolan har inte diskuterat, i någon samlad form, hur värdegrundsarbetet ska bedrivas. Den likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling som finns är till stora delar åtgärdande och tar inte upp alla verksamheter på skolan trots att den gäller hela Bodaskolan F-9, enligt lärarna. "Det finns inte något gemensamt

arbete kring värdegrunden. Det baseras bara på hur jag jobbar med min klass och det har inte funnits något där vi tillsammans gör något sedan jag började. Varje lärare gör vad de gör i sin klass", uppger någon lärare. I vissa klasser finns, enligt lärarna, särskilda insatser men detta är utifrån ett stort behov. I övrigt sker ett visst värdegrundsarbete på mentorstiden men det är inte samordnat och följs inte upp, säger lärarna.

Rektorn delar lärarnas och elevernas bedömning att skolenheten saknar ett gemensamt värdegrundsarbete. Enligt rektorns bedömning har stora delar av skolenhetens olika processer inte fungerat under lång tid. Det kan förklaras med att verksamheten fått flytta två gånger under kort tid (till en evakueringsskola under ombyggnationen) samt att tidigare rutiner inte varit verkningsfulla och inte utvärderades. Det finns inget dokumenterat värdegrundsarbete sedan tidigare.

Elevhälsan används inte främst förebyggande och hälsofrämjande, för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att elevhälsan som finns på Bodaskolan 7-9 inte främst används förebyggande och hälsofrämjande för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Av utredningen framgår att elevhälsan endast i mycket begränsad utsträckning ägnar sig åt förebyggande och hälsofrämjande insatser; elevhälsan ägnar sig istället nästan uteslutande åt akut åtgärdande insatser och enskilda elevärenden där behov uppstått. Enligt de intervjuade har så varit fallet under lång tid. Enligt de intervjuade har elevhälsan på skolenheten ett oklart uppdrag, vilket försvårat elevhälsans möjligheter att arbeta förebyggande och hälsofrämjande och förhindrat ett nödvändigt systematiskt utvecklingsarbete av dess verksamhet. Likaså har brister i samverkan inom elevhälsogruppen och gentemot lärare och rektorn gjort det svårt att bedriva ett sådant arbete. Bristerna i samverkan medför också, enligt Skolinspektionen, en risk för att elever i behov av särskilt stöd inte får ett stöd som motsvarar deras behov, då bristen på samverkan innebär att den specialkompetens som elevhälsan har inte kommer eleverna till godo. Mot denna bakgrund kan elevhälsans arbete inte anses uppfylla författningarnas krav att vara främst förebyggande och hälsofrämjande för att stödja elevernas utveckling mot målen. Bristerna måste betraktas som särskilt allvarliga då skolenheten har många elever i behov av särskilt stöd och stora behov av

förebyggande och hälsofrämjande insatser för att bland annat stävja elevernas känsla av otrygghet och för att skapa studiero för eleverna.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska det för eleverna i grundskolan finnas elevhälsa som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 277) anges följande: Elevhälsans fokus ska inte vara hälso- eller sjukvårdande insatser i snäv bemärkelse utan förebyggande och hälsofrämjande insatser i ett bredare perspektiv.

Utredning

Vid intervjun med elever framkommer det att de känner till flertalet av professionerna som ingår i elevhälsan men inte alla, exempelvis inte specialpedagog. De som varit och presenterat sig såsom kuratorer och skolsköterska känner de till men de har aldrig märkt av något förebyggande eller främjande arbete. Enligt eleverna är det bara när behov uppstår som de har kontakt med representanter från elevhälsan. En av eleverna påminner sig om att kurator och skolsköterska skulle samtala med eleverna i samband med en aktivitet men att det blev inställt.

Personalen har skilda åsikter om tillgång till elevhälsa. I de kommungemensamma särskilda undervisningsgrupperna är det, enligt personalen, oklart vilken elevhälsa som ansvarar då grupperna har elever från olika skolor. Personalen anser att det är den skola som eleven är skriven på som ska ansvara för elevhälsans arbete för just den eleven. Det skulle i så fall, enligt personalen, innebära att flera "elevhälsor" ansvarar för det förebyggande och främjande arbetet, vilket en del av personalen menar skulle kunna medföra att eleverna i praktiken blir utan förebyggande och främjande arbete. När det gäller resterande del av verksamheten vid Bodaskolan 7-9 uppger lärarna att det inte finns något förebyggande och hälsofrämjande arbete alls. De har inte sett några sådana insatser över huvud taget. Under flera år har elevhälsan arbetat med andra uppgifter och inte alls med förebyggande eller främjande arbete. Skolsköterskan gör de insatser som stadgas enligt hälso- och sjukvårdslagen och kanske något mer men elevhälsan som samlad resurs

arbetar inte förebyggande eller hälsofrämjande, enligt lärarna. De tar bara akutärenden och att elevhälsan skulle ha utfört något arbete kring trygghet och studiero känner lärarna inte till. Psykolog är över huvud taget inte alls med utan kallas in när någon utredning ska göras. I dagsläget finns det inte ens någon samverkan med elevhälsan enligt lärarna.

Enligt elevhälsan finns en komplikation i gruppen och i ansvaret. Det gäller i första hand vilket ansvar elevhälsan har för de särskilda undervisningsgrupperna. Detta gör att ingen har arbetat förebyggande eller hälsofrämjande i dessa grupper. Även hur elevhälsan i övrigt ska arbeta är oklart. Skolsköterskan anser att hon till viss del arbetar hälsofrämjande i och med att hon har hälsosamtal och vissa andra insatser. Detta är dock inget som övriga elevhälsan deltagit i och inget som har utvärderats. Elevhälsan har dock, enligt de intervjuade representanterna, tillgång till samtliga resurser som ska ingå i en elevhälsa förutom att psykologen inte alls deltar i elevhälsans arbete eller möten. Psykologen arbetar endast på uppdrag vid förekommen anledning och med åtgärdande insatser. Enligt elevhälsans representanter finns en komplikation i elevhälsogruppen som gäller hur ansvaret tas för elevhälsans arbete vilket försvårar samverkan med lärarna. Ansvarsområdena är inte riktigt klara. Elevhälsan har, enligt dem själva, inte haft samtal eller samverkan med lärarna kring exempelvis vad som är särskilt stöd och hur dessa elever ska mötas. Det har inte heller funnits någon sådan samverkan under lång tid. Tidigare rektorn skapade inte forum för samverkan och skolans flytt med mera har enligt elevhälsan omöjliggjort samverkan. Elevhälsan har inte heller haft något samarbete överhuvud taget med de särskilda undervisningsgrupperna "A-resursen" som hör till Bodaskolan 7-9 eller "kommunikationsklassen" som hör till Bodaskolan F-6. Elevhälsan vet inte om det är deras uppdrag.

Arbetet i elevhälsan försvåras, enligt de intervjuade representanterna, av att de inte har ett tydligt uppdrag och att den kompetens som de besitter inte tas tillvara. "Jag har varit på många skolor och det är mycket som är oklart på denna skola" säger en medlem av elevhälsan. "Vi används bara till att släcka bränder".

Enlig rektorn arbetar inte elevhälsan främst förebyggande och hälsofrämjande. Orsaken är, enligt rektorn att de har för mycket problem mellan sig så att energin går åt till sina egna uppgifter. "Det finns inte någon samverkan alls mellan medlemmarna och de jobbar inte som ett team." Det är inte i första hand en resursfråga utan mer att de inte jobbar effektivt för att stödja eleverna och rektorn kan inte styra över det eftersom rektorn inte är chef över elevhälsan. Rektorn har fört fram detta till huvudmannen men det har inte funnits tid och

prata om detta eftersom chefen för elevhälsan också är tillfällig verksamhetschef.

Motivering till föreläggande vid vite som ingripande

Enligt 26 kap. 10 § skollagen får Skolinspektionen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Ett föreläggande får enligt 26 kap. 27 § första stycket skollagen förenas med vite. Ett föreläggande ska, enligt 26 kap. 27 § andra stycket skollagen, förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Borås kommuns verksamhet vid Bodaskolan 7-9 uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Borås kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Skolinspektionen har, som framgår ovan, kunnat konstatera omfattande brister i skolans arbete med värdegrundsfrågor. Det saknas helt ett samordnat värdegrundsarbete trots skolenhetens stora behov av detta. Enligt Skolinspektionen är ett gemensamt och välfungerande värdegrundsarbete en nödvändig förutsättning för att kunna åtgärda de brister som kunnat konstateras inom arbetsområdet Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling (se mer ovan) och det är därför angeläget att åtgärder snarast vidtas för att få till stånd ett fungerande sådant arbete.

Skolinspektionen har vid sin tillsyn också kunnat konstatera omfattande brister i hur elevhälsans professioner används vid skolenheten och avseende elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete. Utredningen har bl.a. visat att elevhälsan inte arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande, utan i princip uteslutande används för akuta insatser och enskilda elevärenden där behov uppstått. Som konstaterats ovan, under området Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling finns det brister i skolenhetens arbete med att tillförsäkra eleverna en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Att elevhälsan inte fått förutsättningar att bedriva ett fullgott förebyggande och hälsofrämjande arbete är, enligt Skolinspektionens bedömning, en del av förklaringen till att undervisningsmiljön av lärare och elever uppfattas som otrygg och utan studiero. Ett fungerande förebyggande och hälsofrämjande

arbete är av central betydelse för att komma tillrätta med bristerna inom bland annat detta område.

Tillsynen har också visat att rektorn inte ser till att lärarna vid skolenheten samverkar med varandra i arbetet med att nå utbildningsmålen. Skolinspektionen konstaterar att samverkan i stort sett saknas och att lärarna inte har diskuterat och kommit överens om viktiga gemensamma frågor såsom exempelvis skolans ordningsregler och hur förekomsten av kränkande behandling vid skolenheten ska hanteras

Avsaknaden av ett fungerande förebyggande och hälsofrämjande arbete, värdegrundsarbete samt avsaknad av samverkan mellan elevhälsans personal och mellan lärare får konsekvenser för såväl de elever vid skolenheten som redan befinner sig i en utsatt situation, exempelvis de elever som riskerar att inte nå målen för utbildningen, som alla andra elever som inte får en skolmiljö som gynnar elevens lärande. Om bristerna tillåts fortgå inom dessa områden är det troligt att bristerna även framöver kan komma att få allvarliga konsekvenser för eleverna. Alla dessa brister måste, inte minst mot bakgrund av det samband de har med övriga brister som kunnat konstateras i verksamheten, betraktas som allvarliga. Det är angeläget att de snarast rättas till.

Med hänsyn till bristernas allvar, de konsekvenser bristerna redan fått och framöver riskerar att få, den tid under vilken bristerna redan fortgått och mot bakgrund av de övriga brister av allvarlig karaktär som konstaterats i verksamheten bedömer Skolinspektionen att bristerna är sådana att de allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Eftersom det inte av särskilda skäl kan anses obehövligt, ska Skolinspektionen därför förena föreläggandet i denna del med vite.

Styrning och utveckling av verksamheten

Rektor ska, genom ett aktivt ledarskap, styra och utveckla verksamheten vid skolan så att alla elever ges en likvärdig utbildning av god kvalitet i en trygg miljö. Därför ska rektor, tillsammans med elever och personal, ha ett långsiktigt arbete för att nå detta syfte. Arbetet sker genom att utifrån en analys av nuläget identifiera verksamhetens utvecklingsbehov och med grund i denna analys sedan vidta nödvändiga förbättringsåtgärder. Detta innebär exempelvis att personalen ges kompetensutveckling som motsvarar de behov som framkommit genom analys av verksamhetens förbättringsområden. Det innebär också att rektor fördelar verksamhetens resurser på ett sätt som svarar mot elevernas behov, så att alla elever ges förutsättningar att nå målen för utbildningen.

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Borås kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Rektorn följer upp skolenhetens resultat samt trygghet och studiero. Uppföljningen genomförs i relation till de nationella målen och dokumenteras. (1 kap. 4 §, 4 kap. 4-6 §§ och 5 kap. 3 § skollagen; Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)
- Utifrån en analys av det som framkommer i uppföljningen beslutar rektorn om nödvändiga utvecklingsåtgärder, och dokumenterar de beslutade åtgärderna. (4 kap. 4-7 §§ skollagen; Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)
- Rektorn planerar för genomförandet av utvecklingsåtgärder och genomför dessa. Planeringen och åtgärderna dokumenteras. (4 kap. 4-7 §§ skollagen; Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristen.

- Rektorn ska tillsammans med lärarna följa upp skolenhetens kunskapsresultat i relation till de nationella målen samt resultatet av arbetet med trygghet och studiero. Uppföljningen ska dokumenteras.
- Utifrån en analys av det som framkommer i uppföljningen ska rektorn besluta om nödvändiga utvecklingsåtgärder och dokumentera de beslutade åtgärderna.
- Rektorn ska planera för genomförandet av utvecklingsåtgärder och genomföra dessa. Planeringen och åtgärderna ska dokumenteras

Motivering till bedömning av brist

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolenheten saknar ett systematiskt kvalitetsarbete. Det framgår av intervjuer med lärare, elevhälsa och rektorn att de inte har någon tydlig uppfattning om måluppfyllelsen, verksamhetens kvalitet avseende undervisning och lärande eller vilka utvecklingsbehov som finns i verksamheten på skolenhetsnivå. Skolenheten saknar aktuell dokumentation över elevernas kunskapsresultat på enhetsnivå, och det saknas inom samtliga av skolans processer även analys av resultaten och beslut om åtgärder för att utveckla och förbättra kvaliteten på skolenhetens arbete.

Att kunskapsresultat inte dokumenteras eller analyseras är, enligt Skolinspektionens mening, en av orsakerna till att skolan inte har ett enhetligt och gemensamt överenskommet sätt att arbeta. Utan ordentliga analyser av kunskapsresultaten på skolenhetsnivå är det svårt för huvudman och rektorn att veta hur verksamheten ligger till och att avgöra vilka åtgärder skolenheten behöver vidta för att utveckla utbildningen. Avsaknaden av analyser gör det också svårt att fånga upp brister i verksamheten i tid. Att det arbete som eventuellt görs inte dokumenterats gör det också svårt att få till en kontinuitet och systematik i kvalitetsarbetet vilket blir särskilt tydligt när det byts personal vid skolenheten. Av tillsynen framgår att lärarna och elevhälsan inte är delaktiga i ett övergripande kvalitetsarbete på skolenhetsnivå.

Det är tydligt att skolenheten saknar en systematisk uppföljning, utvärdering och utveckling av utbildningens resultat i förhållande till de nationella målen. Det saknas också dokumentation av det systematiska kvalitetsarbetet. Mot ovanstående bakgrund anser Skolinspektionen att skolenhetens systematiska kvalitetsarbete inte uppfyller författningarnas krav.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska rektorn ansvara för att det vid skolenheten genomförs ett kvalitetsarbete som består i att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Om det framkommer att det finns brister i verksamheten ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas. Enligt läroplanen ansvarar rektorn för att skolenhetens resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolenhetens resultat.

Utredning

Inför tillsynen har Skolinspektionen begärt in skolenhetens dokumenterade systematiska kvalitetsarbete. Det material som skickats in som svar på denna begäran är dels gammalt, dels gäller det de båda skolenheterna Bodaskolan F-6 och 7-9. I materialet finns inga resultat specifikt för skolenheten Bodaskolan 7-9 redovisade, och därmed inte heller några analyser eller planerade åtgärder för att förbättra skolenhetens verksamhet.

Lärarna uppger i intervju med Skolinspektionen att de inte har varit delaktiga i något systematiskt kvalitetsarbete på skolenheten. Det material som

Skolinspektionen har fått tillsänt sig känner inte lärarna till, men de kan konstatera att det är gammalt. Det har inte funnits något kvalitetsarbete, någon redovisning eller något annat på skolenhetsnivå som har att göra med det systematiska kvalitetsarbetet under lång tid, säger lärarna. Enligt lärarna beror detta dels på att de haft så mycket annat att göra i samband med de två flyttar som skett (till och från evakueringsskolan) dels har inte skolledningen efterfrågat något sådant arbete. Lärarna uppger att det finns informella samtal kollegor emellan som rör elevernas kunskapsresultat men det saknas systematik, så som att följa upp och analysera resultaten. De lärare som arbetar i de särskilda undervisningsgrupperna anser även de att det saknas ett systematiskt kvalitetsarbete för den verksamheten. De enskilda elevernas kunskapsnivå följs upp vid särskilda möten och rektorerna (från Bodaskolan 7-9 och från avlämnande skola) antecknar vid dessa möten, men vad som görs med dessa anteckningar vet inte lärarna.

Lärarna uppger vid intervjuerna att deras uppfattning är att inga av skolenhetens olika processer följs upp på något systematiskt sätt. Skolledningen har dock nu enligt lärarna initierat ett mer systematiskt arbete genom att införa olika typer av utvärderingar och insamling av uppgifter, så som resultat, lektionsutvärderingar med mera, men det arbetet har ännu inte kommit igång. Vissa utvärderingar har gjorts tidigare av enskilda lärare men inte systematiskt och inte på skolenhetsnivå. Som exempel följs vissa av de elever som får särskilt stöd upp men bara utifrån individnivå. Enligt lärarna kan enskilda lärare följa upp exempelvis en lektion eller ett arbetsområde, men inget av detta sammanställs och alla lärare gör det inte. Ett stort problem enligt både elevhälsan och lärarna är att det helt saknas dokumentation sedan tidigare läsår vilket innebär att ingångsvärden saknas. Den dokumentation som Skolinspektionen har tillgång till och som visade sig vara gammal och inaktuell är ett exempel på hur det kunde gå till tidigare, säger lärarna. Lärarna gick igenom alla elever där läraren satt betyget F, därefter skulle de insamlade uppgifterna bearbetas men ingen av lärarna har fått någon återkoppling på om någon sådan bearbetning gjorts och vad den i så fall visade. Insamlingen av uppgifterna skedde för mer än två år sedan. Sedan dess har inget liknande gjorts, uppger lärarna. Lärarna får dock svara på utvärderingsfrågor som kommer centralt från stadsdelen, då får de också lämna prognoser på vilka betygsresultat som de uppskattar kan bli aktuella att sätta. Lärarna vet inte till vem undersökningen är riktad, vad resultatet används till och de har aldrig fått någon återkoppling eller sett någon åtgärd kopplad till resultatet av den undersökningen. Enligt lärarna har skolan lidit av många rektorsbyten men den nya rektorn har börjat strukturera upp verksamheten.

Elevhälsans representanter uppger i intervju med Skolinspektionen att de inte har deltagit i att analysera resultaten och att detta beror dels på rektorsbyten och flytten men också på att elevhälsan inte arbetat på det sättet på skolenheten. Några sammanställningar över målen för utbildningen görs inte enligt elevhälsan.

Utöver det som redovisas i Skolverkets databas, där det inte heller är uppdelat på två enheter, finns inga kunskapsresultat dokumenterade på skolenhetsnivå. Rektorn har inte heller kunnat visa på någon gemensam analys eller några dokumenterade beslutade åtgärder som är kopplade till elevernas kunskapsresultat inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Enligt rektorn saknas utvärdering av kunskapsresultat på skolenhetsnivå, det finns inget dokumenterat kring det. Det saknas helt ett arbete kring kvaliteten i undervisningen och hittills har rektorn inte suttit ner med lärarna och diskuterat dessa frågor. Det är först vid tiden för Skolinspektionens besök som ett arbete påbörjats med att få igång skolenhetens kvalitetsarbete. "Flera av de processer som ska diskuteras i en kommande studiedag ska ju hamna i kvalitetsarbete, men där är vi inte ännu", säger rektorn. Enligt rektorn har de fått arbeta med akuta lösningar och det har inte varit möjligt att arbeta med att utveckla undervisningen eller det pedagogiska ledarskapet. Det har inte heller funnits tid till att arbeta med det systematiska kvalitetsarbetet som krävs för att exempelvis utveckla undervisningen. Det akuta arbetet innebär bland annat, enligt rektorn, att flera insatser som görs när det gäller studiemiljön inte finns dokumenterade i likabehandlingsplanen, att insatser för elever i behov av särskilt stöd inte dokumenteras på rätt sätt osv.

Motivering till föreläggande vid vite som ingripande

Enligt 26 kap. 10 § skollagen får Skolinspektionen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Ett föreläggande får enligt 26 kap. 27 § första stycket skollagen förenas med vite. Ett föreläggande ska, enligt 26 kap. 27 § andra stycket skollagen, förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Borås kommuns verksamhet vid Bodaskolan 7-9 uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Borås kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Skolinspektionen har, som framgår ovan, vid sin tillsyn kunnat konstatera omfattande brister i skolenhetens systematiska kvalitetsarbete. Skolinspektionens utredning visar bland annat att kunskapsresultat inte sammanställs eller analyseras på skolenheten. Som påtalats ovan är det, utan en sådan analys, svårt för skolenheten att veta vilka åtgärder som ska sättas in för att förbättra måluppfyllelsen och utveckla verksamheten.

Enligt Skolinspektionens mening är bristerna i skolenhetens systematiska kvalitetsarbete en av förklaringarna till att det finns allvarliga brister inom övriga områden som bedömts i detta beslut. Den avsaknad av kännedom om verksamheten som det bristfälliga systematiska kvalitetsarbetet gett upphov till innebär att brister kunnat uppstå i verksamheten utan att rektorn och huvudman blivit uppmärksamma på detta, och gör det också svårt för skolan att sätta in nödvändiga åtgärder för att säkerställa att verksamheten bedrivs utifrån kraven i skollagen och andra författningar. De brister som kunnat konstateras i verksamheten riskerar att allvarligt försvåra förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Det är därför angeläget att de brister som påtalats inom övriga områden, liksom i skolenhetens systematiska kvalitetsarbete, snarast rättas till.

Vid intervjuerna med rektorn och lärare har det framkommit att bristerna gällande det systematiska kvalitetsarbetet har funnits under en längre tid.

Med hänsyn till bristernas allvar, de konsekvenser bristerna redan fått och framöver riskerar att få, den tid under vilken bristerna redan fortgått och mot bakgrund av de övriga brister av allvarlig karaktär som konstaterats i verksamheten bedömer Skolinspektionen att bristerna är sådana att de allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Eftersom det inte av särskilda skäl kan anses obehövligt, ska Skolinspektionen därför förena föreläggandet i denna del med vite.

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Borås kommun att senast den 1 september 2017 vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Skolan ska se till att den ordinarie undervisningen utgår från och genomförs på ett sådant sätt att den främjar elevernas möjligheter att nå de nationella målen och kunskapskraven. I detta ingår att läraren ger eleverna ett aktivt lärarstöd genom att exempelvis genomföra strukturerade lektioner, genomföra undervisningen utifrån tydliga mål och syften och ge eleverna tydliga beskrivningar och förklaringar. Vidare anpassar läraren undervisningen efter elevernas olika förkunskaper och intressen, och ger eleverna såväl stöd som stimulans och utmaningar. I detta arbete kan samråd med elevhälsan underlätta. Genom bland annat en varierad, stimulerande och utmanande undervisning, och genom konstruktiv återkoppling, stärker läraren elevernas vilja att lära. För att kunna individanpassa undervisningen och ge eleverna inflytande över denna är det centralt att läraren skaffar sig kunskap om elevernas olika behov och förutsättningar, liksom låter eleverna vara delaktiga i planeringen av undervisningen.

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Borås kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- I undervisningen tas hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. (1 kap. 4 § och 3 kap. 3 § skollagen; Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2. Kunskaper)
- Lärarna ser till att eleverna får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. (Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande)

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristen.

- Lärarna ska vid planering och genomförande av undervisningen ta hänsyn till varje enskild elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande så att lärarna anpassar undervisningen till alla elever, även de som har svårt respektive lätt att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.
- Lärarna ska se till att eleverna får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

Motivering till bedömning av brist

Undervisningen tar inte hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i sin undervisning inte, i tillräcklig utsträckning, tar hänsyn till varje enskild elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Tillsynen visar att lärarna inte har tid att exempelvis ge elever den individuella hjälp som de behöver för att de ska kunna förstå hur de ska utföra arbetsuppgifterna på lektionerna. Lärarna hinner inte heller med att ge mer utmanande arbetsuppgifter till de elever som har lätt för sig i skolarbetet så att dessa elever ges stöd och stimulans att utvecklas så långt som möjligt. Att undervisningen inte individanpassas stöds också av att eleverna bland annat uppger att de endast i något eller några ämnen kan få använda material som är anpassat efter deras individuella behov och kunskaper och att lärarna ofta inte hinner ta fram nya uppgifter till de elever som snabbt blir klara. Både rektorn och elevhälsan uppger att de känner till att det finns lärare som inte anpassar undervisningen till varje elevs förutsättningar och behov. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen att den undervisning som erbjuds eleverna inte tar tillräcklig hänsyn till varje enskild elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Detta strider mot författningarnas krav.

Skolinspektionen vill betona att även om situationen på skolan, med hänsyn till det stora antalet elever som mottagits, upplevs som ansträngd är det viktigt att rektorn ser till att eleverna får de anpassningar som de har rätt till och att lärarna tar hänsyn till att alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling, för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska i utbildningen hänsyn tas till barns och elevers olika förutsättningar och behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Vidare framgår av skollagen att alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

I läroplanen anges att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Undervisningen ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund,

tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Utredning

Enligt rektorn är det väldigt individuellt i vilken mån lärarna klarar av att erbjuda eleverna en strukturerad undervisning som ger möjlighet för eleverna att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Situationen på skolan är enligt rektorn ansträngd eftersom många elever är nyanlända och många nya elever har på kort tid börjat på skolan. Enligt rektorn har skolan under en lång tid inte heller haft en organisation som möjliggjort en pedagogisk diskussion. Skolans situation med många nya elever, nya lärare, flytt och en ny organisation ställer särskilda krav på lärarna som har svårt att möta alla elevers olika behov och förutsättningar. I flera fall anpassas inte undervisningen till varje elevs förutsättningar och behov. Det har rektorn sett, när han gjort besök i klasserna. Enligt rektorn undervisar lärarna för de elever som inte behöver några utmaningar eller för de som är svaga, det vill säga mellangruppen av elever. De eleverna som behöver utmanas är svårare att hinna med och om det krävs en prioritering är det eleverna som behöver stöd som prioriteras. Engagemanget hos lärarna ligger på att höja elevers lägstanivå och det är en prioritering att få upp lägstanivån, att det blir fler som klarar godkänt enligt rektorn.

Representanterna för elevhälsan uppger vid intervjun med Skolinspektionen att det finns lärare på skolan som inte gör några individanpassningar av undervisningen efter elevernas behov. Enligt elevhälsan har lärarna många elever att ta hänsyn till i undervisningen och lärarna räcker inte till, vilket elevhälsan sett exempel på när de gjort observationer i olika klasser. Det kan exempelvis hända att en grupp elever "tar över" diskussionen så att övriga inte alls kommer till tals. Lärarna hinner inte med att ge mer utmanande uppgifter till eleverna enligt elevhälsan.

Lärarna säger vid intervjun med Skolinspektionen att det är en stor spridning när det gäller elevernas kunskapsnivå, språkkunskaper och mognad och att elevtillströmningen i klasserna är så stor att det är svårt att individanpassa undervisningen för alla elever. Flera elever behöver individuell hjälp för att kunna ta till sig instruktioner och förstå vad de ska göra på lektionerna, vilket lärarna inte hinner med att ge eleverna. Enligt lärarna ges inte heller de elever som är "självgående" och klarar sig själva det aktiva lärarstöd de har rätt till, och de utmanas inte i undervisningen. Någon lärare menar att lärarna måste lägga undervisningen på en "medelnivå" då det inte finns förutsättningar att möta alla elevers olika kunskapsmässiga och språkliga nivåer samt övriga behov som finns i klasserna. Det är, enligt lärarna, svårt att individualisera när

klassen består både av elever som är jätteduktiga och de som har det jättesvårt och det därför är många som behöver lärarens stöd. "I den svenska skolan ska man inte vara för svag och inte för duktig för då får man ut mest av skolan. Svenska skolan är mer inriktad till de elever som finns i mitten", uppger en lärare.

Även eleverna berättar vid intervju att de inte tycker att lärarna anpassar undervisningen till elevernas olika behov och förutsättningar. De berättar att de endast i något eller några ämnen kan få använda anpassat material, exempelvis en svårare matematikbok. Eleverna tycker inte att lärarna utmanar dem utan de har fått intrycket att lärarna är nöjda om eleverna kunskapsmässigt når en godkänd nivå. Enligt eleverna har lärarna så mycket att göra med de elever som är nyanlända att de inte hinner med alla andra elever i klassen som behöver hjälp. Ett exempel på detta är enligt eleverna att lärarna ofta inte har tid att ordna nya uppgifter till de elever som snabbt blir färdiga och behöver svårare skoluppgifter.

Lärarna ska se till att eleverna får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att alla lärare inte ser till att eleverna får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Tillsynen visar att eleverna vid skolenheten endast vid få tillfällen och i vissa ämnen ges möjlighet att komma med synpunkter på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Det framkommer att det i de flesta ämnen är läraren som planerar och genomför lektionen utan möjlighet till inflytande från eleverna. Att elevinflytandet brister i vissa klasser och ämnen framgår av de intervjuer som genomförts med flera olika elevgrupper i skolan och med lärarna. Enligt lärarna så har den stora tillströmningen av nya elever och den påfrestning som flytten av skolverksamheten medfört inneburit att elevinflytandet fått stå tillbaka eftersom den nuvarande situationen kräver en undervisning mestadels planerad av lärarna.

Möjligheterna till ett reellt inflytande ska inte begränsas till vissa lärare, ämnen eller elevgrupper. Därför behöver rektorn se till att alla lärare arbetar för att ge eleverna ett inflytande över undervisningen i alla klasser och ämnen så att de ges ett reellt inflytande över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll, i den omfattning som författningarna kräver. Att detta inte sker,

såsom utredningen visat är fallet vid Bodaskolan 7-9, strider mot författningarnas krav.

Rättslig reglering

Enligt läroplanen för grundskolan ska de demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig omfatta alla elever. Elever ska ges inflytande över utbildningen. Läraren ska utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inlärning och för sitt arbete i skolan. Vidare ska läraren svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Läraren ska se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska vidare verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen.

Utredning

Rektorn uppger i intervju med Skolinspektionen att det är beroende på vilken lärare det är och vilket ämne det gäller om eleverna får något inflytande eller ej. Det beror, enligt rektorn, på att han inte hunnit diskutera de pedagogiska frågorna med lärarna än. Det finns inte heller någon tidigare utvärdering gjord av exempelvis elevinflytandet som han kan utgå ifrån.

Lärarna uppger i intervju med Skolinspektionen att ett visst inflytande kan ske för eleven individuellt genom att en elev som inte riktigt hängt med i undervisningen får vara kvar efter lektionen. Läraren frågar då vad eleven behöver för stöttning och då kan eleven få möjlighet att visa sina kunskaper på ett annat sätt. Det är dock oklart om eleven uppfattar det som ett inflytande och det gäller inte alla elever eller alla lärare, enligt lärarna. De säger också att eleverna inte kan få vara med att påverka innehållet. Möjligtvis kan eleverna få vara med och påverka hur de redovisar sina kunskaper. Lärarna lyfter även fram att elevinflytandet brister i vissa klasser och ämnen. De intervjuade lärarna uppger att det i dagsläget inte finns utrymme att planera undervisningen så att eleverna kan påverka innehåll, arbetssätt och arbetsformer. Detta till följd av den stora tillströmningen av nya elever och den påfrestning som flytten av skolan inneburit, vilket medfört att elevinflytandet fått stå tillbaka.

Elever uppger i intervju med Skolinspektionen att de i princip inte har möjlighet att vara med och påverka lärarens planering samt vilka arbetssätt och arbetsformer som ska tillämpas i undervisningen. I de flesta ämnen är det framför allt läraren som planerar och genomför lektionen utan möjlighet till

inflytande för eleverna. Enligt eleverna finns det lärare där eleverna inte alls har inflytande och andra lärare där de i stunden kan få lite inflytande. Enligt eleverna har de fört fram kritik på undervisningen till elevrådet och vidare till rektorn, men det kommer aldrig fram till lärarna och enligt eleverna får de inte heller någon återkoppling eller märker någon skillnad på undervisningen. Eleverna ger flera exempel på, vad de tycker är undermåligt i undervisningen, och som påpekats till lärare men där ingen förändring skett.

Motivering till föreläggande som ingripande

Borås kommuns verksamhet vid Bodaskolan 7-9 uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Borås kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristen

Bedömning och betygssättning

Skolan ska se till att läraren gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper utifrån de nationella kunskapskraven, och ger eleven och dess vårdnadshavare information om elevens kunskapsmässiga och sociala utveckling. Eleven ska, när omdömen ges eller betyg sätts i olika ämnen, enbart bedömas utifrån de nationella kunskapskraven och inte utifrån andra kriterier som läraren och skolan själv upprättat. Lärarens analyser av elevernas kunskaper ska bygga på olika underlag, som tillsammans ger en bred och allsidig bild av elevernas kunskaper. I detta ingår att läraren bl.a. ska använda sig av nationella ämnesprov tillsammans med övriga muntliga och skriftliga elevprestationer. Vidare ska skolan göra eleven och dess vårdnadshavare delaktiga i elevens utveckling genom att, löpande under studietiden och genom utvecklingssamtal, informera om elevens kunskapsmässiga och sociala utveckling och hur denna bäst kan stödjas.

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Borås kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Betyg beslutas om och skälen för betyg anges i enlighet med författningarnas krav. (3 kap. 14 och 16-17 §§ skollagen; 6 kap. 5 § skolförordningen)
- Eleven och elevens vårdnadshavare informeras om elevens utveckling. (3 kap. 4 § och 10 kap. 12 § skollagen; Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.7 Bedömning och betyg)

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristen.

- Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med författningarnas krav.
- Rektorn ska se till att eleven och elevens vårdnadshavare informeras om elevens utveckling.

Motivering till bedömning av brist

Betyg beslutas inte om och skälen för betyg anges inte i enlighet med författningarnas krav

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn inte säkerställer att betyg sätts i enlighet med författningarnas krav. Utredningen visar att lärarna inte alltid fyller i betygskatalogerna på ett korrekt sätt. Bland annat saknas betyg för hem- och konsumentkunskap i betygskatalogen (trots att elever fått undervisning i detta ämne under terminen) och på flera ställen anges att elever har anpassad studiegång i matematik, trots att de enligt rektor och biträdande rektor inte har detta. I andra fall är det angett att matematik inte ingått i elevens utbildning vilket också är felaktigt.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska rektorn se till att betyg sätts i enlighet med denna lag och andra författningar. Skollagen anger även att betyg ska sättas i slutet av varje termin från och med årskurs 6 till och med höstterminen i årskurs 9 i alla ämnen, utom språkval, som eleven har fått undervisning i under terminen och som inte har avslutats (10 kap. 16 § p 1. skollagen).

Utredning

Av den dokumentation rektorn skickat till Skolinspektionen inför tillsynen framgår att flera elever saknar betyg i hem- och konsumentkunskap trots att de fått undervisning i detta ämne under terminen. I dokumentationen anges också att många elever har anpassad studiegång i matematik samt att matematik inte ingår i elevens studiegång. Enligt rektorn, biträdande rektorn och intendent beror detta på att lärarna inte fyllt i betygskatalogen på att korrekt sätt. Det finns även omotiverade streck som inte går att förklara enligt rektorn, biträdande rektorn och lärare. Enligt rektorn har han inte hunnit sätta sig in i hur rutinerna kring betygssättandet fungerar, men har konstaterat att lärarna behöver en genomgång om hur betygskatalogen ska fyllas i, när streck ska sättas osv. Det följer inte hur strukturen ska vara när det bland annat gäller anpassad studiegång enligt rektorn.

Alla elever och elevers vårdnadshavare informeras inte om elevens utveckling

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att inte alla elever och elevers vårdnadshavare informeras om elevens utveckling i enlighet med författningarnas krav. Tillsynen visar att alla elever inte får information om på vilka grunder de fått ett visst betyg eller hur de i övrigt utvecklats kunskapsmässigt. Alla lärare har inte utvecklingssamtal där den typen av information vanligtvis ges. Detta strider mot författningarnas krav.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska eleven och elevens vårdnadshavare fortlöpande informeras om elevens utveckling. Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas samt om vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen och kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i. Enligt läroplanen ska läraren utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling och muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn.

Utredning

Elever uppger i intervju med Skolinspektionen att de ofta får veta av lärarna vad de ska göra under lektionerna, men inte varför de ska göra det eller vad de ska lära sig. Eleverna i årskurs 9 uppger att de ibland kan få matriser ur LGR 11, men inte i alla ämnen och inte av alla lärare. Eleverna i årskurserna 7-8 har, enligt de som intervjuats, inte fått något sådant alls. Det är inte heller vanligt att eleverna får information om var de befinner sig kunskapsmässigt. Vidare anger eleverna att de inte har haft betygssamtal förutom i något ämne. Alla eleverna är överens om att de allra flesta lärare inte alls ger personlig feedback på elevernas utveckling i förhållande till kunskapskraven förutom i något eller några ämnen. Det finns datasystem där lärarna kan kommunicera med eleverna och där exempelvis betygskriterier kan beskrivas men enligt eleverna använder inte alla lärare systemen.

Lärare uppger i intervju med Skolinspektionen att lärarna inte har någon gemensam struktur för hur de ska koppla mål och kunskapskrav till

undervisningen på skolan och de har inte diskuterat detta. Det är mycket upp till varje enskild lärare hur väl undervisningen kopplas till målen och kunskapskraven enligt lärarna. Det skiljer sig mycket åt i olika ämnen vilka diskussioner om bedömning och betygssättning som förs, säger en av lärarna. "Vi har tidigare haft diskussioner kring betyg och bedömning i samband med BFL (bedömning för lärande, en kommunövergripande satsning), men det har vi slutat med för tre år sedan" säger en lärare. En viss diskussion sker i arbetslagen och i ämneslagen men hur den diskussionen följs upp vet ingen av de intervjuade lärarna.

Enligt lärarna är det oklart vilka datasystem som ska användas så enligt lärarna använder vissa lärare datasystem för att exempelvis presentera planeringar med betygskriterier men inte alla lärare. "Vi gör olika allihop. Visst pratade vi jättemycket om detta när vi hade betyg och bedömning", uppger någon lärare. Enligt lärarna är arbetsbördan sådan att det är svårt att hinna med och förklara betyg och kriterier för eleverna. Enligt lärarna skulle det behövas mer tid för detta och för diskussioner lärarna emellan kring hur betyg sätts och förklaras.

Enligt rektorn har han låtit de rutiner kring betygssättning som fanns när han tillträdde sin tjänst gälla. Enligt den information som rektorn fått av lärare och tidigare skolledning kring betygssättning och kompetensinsatser har detta fungerat, men han har kunnat konstatera vissa fel i hur betygskatalogen fylls i. Rektorn vet i dagsläget inte om lärarna t.ex. blandar in närvaron i betygsättningen. Rektorn säger att han har identifierat bristerna.

Enligt rektorn skiljer det sig från lärare till lärare om eleverna och elevernas vårdnadshavare får information om elevens utveckling. Det är en del lärare som t.ex. slarvar med utvecklingssamtalen, både med att ha dem men också med deras innehåll, säger rektorn. Några lärare slutade på skolan och i något fall var det en obehörig lärare som var orsaken till att utvecklingssamtal inte genomförts enligt rektorn. Enligt rektorn är det viktigt att skolan får mer tid tillsammans för att diskutera detta och andra pedagogiska frågor.

Motivering till föreläggande som ingripande

Borås kommuns verksamhet vid Bodaskolan 7-9 uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Borås kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna

På Skolinspektionens vägnar

Björn Persson
Tf. avdelningschef

Kjell Ahlgren
Undervisningsråd/föredragande

Hur man överklagar, se bilaga 3

Bilagor
Bilaga 1: Allmänt om tillsynen

Bilaga 2: Fakta om Bodaskolan 7-9

Bilaga 3: Överklagandehänvisning

Bilaga 1: Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen granskar regelbundet all skolverksamhet i hela landet, för att se att den följer de lagar, regler och läroplaner som finns för verksamheten. Målet är att bidra till alla barns och elevers lika rätt till god utbildning i en trygg miljö, där alla når minst godkänt i alla ämnen.

Skolinspektionen granskar alla huvudmän, vilket innebär alla kommuner, utbildningsföretag och andra organisationer som driver skolverksamhet. Tillsynen görs vart tredje år. All skolverksamhet som en viss huvudman ansvarar för ingår i tillsynen. Det handlar om förskola, förskoleklass, grundskola, gymnasieskola, grund- och gymnasiesärskola, vuxenutbildning, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet.

Alla skolenheter ingår i tillsynen. Skolinspektionen prioriterar att besöka de skolor där en hög andel elever riskerar att inte få den utbildning de har rätt till. Det innebär att vi kan stanna längre på dessa skolenheter under själva tillsynsbesöket, men också att vi bättre kan följa upp att eventuella brister åtgärdas och ge råd och vägledning.

Skolinspektionen bedömer om, och i sådana fall på vilket sätt, den granskade verksamheten inte uppfyller de regler som gäller. Myndighetens granskning utgår bland annat från skollagen, förordningar och läroplaner. Bestämmelser som verksamheterna är skyldiga att följa.

När Skolinspektionen har tagit in tillräcklig information gör myndigheten en bedömning av om verksamheten lever upp till de lagar och regler som finns för verksamheten. Alla huvudmän får ett tillsynsbeslut för de verksamheter som huvudmannen ansvarar för. Dessutom får de skolenheter där Skolinspektionen fördjupat tillsynen och gjort tillsynsbesök ett eget beslut, som bara handlar om den skolenheten.

Skolinspektionen fattar också enskilda beslut avseende huvudmannens ansvarstagande över de skolformer som huvudmannen ansvarar för. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på de sakuppgifter som Skolinspektion grundar sina bedömningar på. I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits i för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan flera besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion.

Skolinspektionen
Box 2320 403 15 Göteborg

Bilaga 2: Fakta om Bodaskolan 7-9

Bodaskolan är en F-9 skola med cirka 590 elever som ligger i ett mångkulturellt område i Borås kommun. Skolan byggdes 1974 och inrymmer två skolenheter; en för förskoleklass och grundskolans årskurser 1-6 samt en för grundskolans årskurser 7-9. Detta beslut gäller enheten Bodaskolan 7-9.

Under förra läsåret renoverades skolan och är nu helt nyrenoverad. På Bodaskolan F-9 finns också förberedelseklasser samt två kommungemensamma särskilda undervisningsgrupper: Kommunikationsklasserna och A-resursen. Rektor för Bodaskolans F-6 ansvarar för Kommunikationsklasserna och rektor för Bodaskolans 7-9 ansvarar för A-resursen. Kommunikationsklassen tar emot elever med kommunikationssvårigheter och A resursen tar emot elever med autism.

På skolan finns ett skolbibliotek med skolbibliotekarie som betjänar båda skolenheterna.

Bodaskolan har ett stort inflöde av elever till båda skolenheterna, däribland många nyanlända elever.

Skolans båda enheter leds av varsin rektor. Dessutom finns en biträdande rektor som delar sin tjänst mellan de båda skolenheterna.

Bilaga 3: Överklagandehänvisning

Skolinspektionens beslut om föreläggande vid vite får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagandet ställs till Förvaltningsrätten i Stockholm, men ska skickas eller lämnas till Skolinspektionen, Skolinspektionen i Stockholm.

Överklagandet ska ha inkommit till Skolinspektionen inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om klaganden är en part som företräder det allmänna ska överklagandet dock ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

I skrivelsen ska anges vilket beslut som överklagas och vilken ändring som önskas. De skäl som finns för ändring bör också anges. Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller dennes ombud.